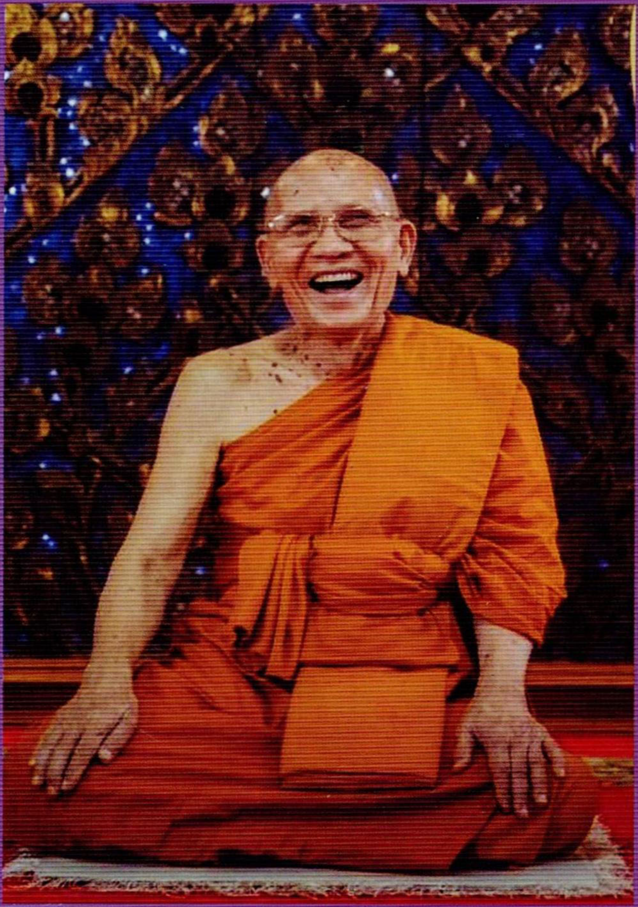
บทกลอน เตือนใจ ให้คิด

พระธรรมสุธี

เจ้าอาวาสวัดหัวลำโพง พระอารามหลวง

รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

คำนำ

หนังสือ "บทกลอน เตือนใจ ให้คิด" เล่มนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมบทกลอนคติธรรมสอนใจที่พระเดชพระคุณพระธรรมสุธี เจ้าอาวาสวัดหัวลำโพง พระอารามหลวง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ได้ใช้ในการกล่าวสัมโมทนียกถาและให้โอวาทในโอกาสต่าง ๆ ทั้งแก่คณะสงฆ์ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อเป็นอาจาริยบูชาเนื่องในโอกาสอายุวัฒนมงคล ๘๐ ปี ในวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๖ นี้

ในโอกาสอันเป็นศุภวารมงคลนี้ คณะสงฆ์วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง พร้อมด้วยอุบาสก อุบาสิกา ศิษยานุศิษย์และสัทธิวิหาริกในพระเดชพระคุณได้พร้อมใจกันจัดทำหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นอามิสบูชาในโอกาสดังกล่าว

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและเดชานุภาพแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลพิภพ จงอภิบาลคุ้มครองรักษาพระเดชพระคุณให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอุปัทวันตรายทั้งปวง มีความร่มเย็นเป็นสุขเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรแก่ปวงศิษยานุศิษย์และผู้ที่เคารพนับถือ ตลอดกาลเป็นนิตย์เทอญ

คณะศิษยานุศิษย์และสัทธิวิหาริกในพระเดชพระคุณพระธรรมสุธี
วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง

บทกลอน เตือนใจ ให้คิด

วันพรุ่งนี้ ก็จะถึง ซึ่งปีใหม่
สิ่งไม่ดี ใดใด จงเสื่อมสูญ
น้อมรับพร ปีใหม่ ให้เพิ่มพูน
มีทรัพย์สิน ทวีคูณ มากกว่าใคร
ขออัญเชิญ เทพเทวา สุรารักษ์
คอยพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองให้
เกิดโชคดี ศรีสวัสดิ์ พิพัฒนชัย
ตลอดไป ปีหกหก เปรมปรีดิ์เทอญ

รักกันอยู่ ขอบฟ้า เขาเขียว
เสมออยู่ ขอบแห่งเดียว ร่วมท้อง
ชังกัน บรรลุเหลียวตา ต่อกันนา
เหมือนขอบฟ้า มาป้อง ป่าไม้บัง

ต้นหญ้านานาพันธุ์
นำมาฟั่นเป็นเชือกเกลียว
ยังเกิดความแน่นเหนียว
ล่ามช้างสารตกมันได้
สามัคคีของหมู่ชน
ย่อมเกิดผลอันอิ่งใหญ่
สามารถกำจัดภัย
และสร้างสุขทุกประการ

วันนี้ดี พรุ่งนี้ร้าย เราไม่รู้
วันนี้อยู่ พรุ่งนี้ตาย เราไม่ทราบ
ทำบุญไว้ ดีกว่า อย่าทำบาป
จะเอิบอาบ อิ่มใจ ไปทุกวัน

ทะเลยังมีคลื่น ชีวิตราบรื่นต้องมีอุปสรรค

ให้คิด ๑

วัดจะร้าง
ขุนนางจะผยอง
เงินทองจะเป็นพระเจ้า
คนเฒ่าจะกำพร้า
จอมพาลาจะหม่นหมอง
พี่น้องจะเป็นศัตรู
ครูจะกลัวศิษย์
ผิดจะเป็นถูก
ลูกจะล้างพลาญู
คนพาลจะอหังการ
คนบ้าจะเด่นดัง
คนมีสตังค์จะเป็นพระเจ้าฯ

ให้คิด ๒

ฝูงหงส์จะลงหนอง
นกยูงทองจะเป็นกา
เสือเผ่นจะเป็นหมา
พยัคคาจะลืมไพร
ฤษีจะหนีถ้ำ
หนองน้ำจะแห้ง
ปฐพีจะลุกเป็นไฟ
ชลาลัยจะไร้ปลา
อัคคีจะไม่มีแสง
พระพายไม่พัดมา
สกุณีจะเป็นสกุณา
กุมาราจะเป็นกุมารี

ให้คิด ๓

ทองแท่งจะไร้ค่า
ปฏิมาจะเป็นกากปูน
กลากเกลื่อนจะเพิ่มพูน
พระพิรุณจะซบเซา
ผ้าเหลืองจะโดนยำ
ตะกวดดำจะเป็นพระเจ้า
ดอกตูมจะโรยยามเช้า
หมาหัวเน่าผึ้งจะตอม
บุปผาจะเป็นหมัน
คืนและวันจะสั้นเข้า
นกน้อยจะลืมเหย้า
โคถึกเฒ่าจะวังเวง

ให้คิด

อย่าดูถูกเรียนบาลีว่างี่เง่า
ทั้งทั้งที่บาลีเราใช้สวดฉัน
ถ้าไม่ใช้บาลีสวดกัน
ไม่มีวันได้ศรัทธาจากญาติโยม

มีมากล้นยศฐาบารมี
เข้าขาดที่ ย่อมจนคนนับถือ
ถึงเก่งกาจเหลือล้นคนเล่าลือ
แต่ปากซื่อ ใจคด ก็หมดดี
ถึงยากจนยศถาบรรดาศักดิ์
กลับคนรักมากมายในถิ่นที่
ถึงต่ำต้อยยศฐาบารมี
จิตใจดีอยู่ที่ไหนใครชื่นชมฯ

อันตัวพ่อชื่อว่าพระยาตาก
ทนทุกข์ยากกู้ชาติพระศาสนา
ถวายแผ่นดินเป็นพุทธบูชา

แด่พระศาสนาพุทธโคดม
ให้ยืนยงคงกระพันห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ปฏิบัติให้เหมาะสม
เจริญสมถะวิปัสสนาพ่อชื่นชม
ถวายบังคมรอยบาทพระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่กับเจ้า
ชาติของเราคงอยู่คู่พระศาสนา
พุทธศาสนคงอยู่คู่กษัตริยา
พระศาสดาฝากไว้เป็นของคู่กันฯ

โทษผู้อื่น แลเห็น เป็นภูเขา
โทษของเรา แลเห็น เท่าเส้นผม
ตดคนอื่น เหม็นเบื่อ เราเหลือทน
ตดของตน ถึงเหม็น ไม่เป็นไรฯ

ฟ้าลิขิตได้เป็นบางคน ความยากจนไม่ใช่กรรมพันธุ์

อันนินทา กาเล เหมือนเทน้ำ
ไม่ชอกช้ำ เหมือนเอามีด มากรีดหิน
แต่องค์พระ ปฏิมา ยังราคิน
มนุษย์เดินดิน หรือจะสิ้น คนนินทาฯ

เคืองเฒ่า-เผาก่อไผ่
ทำงานเหมือนกิ้งก่า ทำไป
หยุดไป ทำงานกรรมกร
ทำงานไม่หยุด ทำเรื่อยไปฯ

คนใจดีมักจะพอเพียง
คนพอเพียงมักจะมีความสุข
คนมีความสุขมักจะแข็งแกร่ง
คนที่แข็งแกร่งมักจะอายุยืนฯ

เมื่อเช้ายังเห็นหน้า
พอสายมาก็สิ้นชีวา
ตอนบ่ายยังใกล้ชิด
เย็นลงนักก็มรณา
เมื่อค่ำยังเห็นอยู่
พอเช้าตรู่ก็สิ้นชีวา
เมื่อครู่ผัวเห็นหน้า
พอลับตาก็ตายเสียแล้ว
ความตายจะหนีก็ต้องพบ
จะหลบก็ต้องเจอ

แม้ซ่อนกาย ในกลีบเมฆ กลางเวหา
ซ่อนกายา กลางมหาสมุทร สุดวิสัย
จะซ่อนตัว ในหุบเขา ลำเนาไพร
ณ ถิ่นใด จะพ้นตาย นั้นไม่มีฯ

เหตุที่มาประชุม

๑.ได้รับความรู้

๒.มาสู่สังคม

๓.ได้สะสมความคิด

๔.ปฏิบัติศาสนกิจ

๕.ทำกิจพระศาสนา

อานิสงส์ของการบวช

๑.ปลูกฝังคุณธรรมนำชีวิต

๒.ได้ใกล้ชิดพระรัตนตรัย

๓.ได้ฝึกนิสสัยมีระเบียบวินัย

๔.ได้ฝึกนิสสัยกตัญญู

๕.เพิ่มพูนสติปัญญา

คิดให้คิด

อันทรัพย์สิน ถิ่นฐาน และบ้านช่อง
อีกเงินทอง ไร่นา มหาศาล
เป็นสมบัติ ของตัว ได้ชั่วกาล
จะต้องผ่าน จากกัน เมื่อวันตาย

พระพุทธเจ้าศาสนาจะมั่นคงได้

๑.ศาสนธรรม
๒.ศาสนบุคคล
๓.ศาสนพิธี
๔.ศาสนวัตถุ

อันทาน ศีล ภาวนา อย่าเลยละ
อุตสาหะ สืบสร้าง ทางสวรรค์
นิสัยส่ง คงนิพพาน มินานครัน
เกษมสันต์ แสนสุข สิ้นทุกข์ภัย

เมื่อเจ้ามามีอะไรมาด้วยเจ้า
เจ้าจะเอาแต่สุขสนุกไฉน
เจ้ามามือเปล่าแล้วเจ้าจะเอาอะไร
เจ้าก็ไปมือเปล่าเหมือนเจ้ามา

ยศและลาภหาบไปไม่ได้แน่ มีเพียงแต่ต้นทุนบุญกุศล
ทรัพย์สมบัติทิ้งไว้ให้ปวงชน แม้ร่างตนเขายังเอาไปเผาไฟ

ทำบุญต้องอธิฏฐาน ทำทานต้องอุทิศ

โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน

ให้คิด

๑.อย่าอยู่ว่าง

๒.อย่างห่างผู้ใหญ่

๓.ใจอย่าเบา

๔.อย่าลืมตัว

๕.อย่ามัวสนุก

๖.อยู่ให้มีไฟ

๗.ไปให้มีเพื่อน

๕ ร ของเจ้าอาวาส

๑.ริเริ่ม

๒.เร่งรีบ

๓.รวดเร็ว

๔.เรียบร้อย

๕.เรี่ยไร

ต้องระวัง

๑.เร็วก็หาว่าล้ำหน้า

๒.ช้าก็อืดอาด

๓.โง่ถูกตวาด

๔.ฉลาดถูกระแวง

๕.ทำก่อนไม่ได้สั่ง

๖.ทำทีหลังไม่รู้จักคิด

๗.เอาคนดีไปไกลตัว

๘.เอาคนชั่วมาใกล้ชิด

สมภารมี ๓ แบบ

๑.สมภารแมว

๒.สมภารจิ้งหรีด

๓.สมภารไก่

๕ ป เจ้าอาวาส

๑.ปริยัติ

๒.ปฏิบัติ

๓.ปฏิเวธ

๔.ปกครอง

๕.ปรับปรุง

๖ องค์กร

๑.ปกครอง

๒.การศึกษา

๓.เผยแผ่

๔.ศึกษาสงเคราะห์

๕.สาธารณูปการ

๖.สาธารณสงเคราะห์

ทำบุญร่วมร่วมชาติ
ตักบาตรร่วมขัน
อธิฏฐานร่วมกัน
ปลูกไม้ร่วมต้น
ได้กุศลอย่างแรง

ศาสนพิธี

๑.กุศลพิธี จิตกุศล (ปล่อยปลา-ไถ่โคกระบือ)
๒.บุญพิธี (ทำบุญวันเกิด ทำบุญอุทิศ)
๓.ทานพิธี ทำทาน (ถวายสังฆทานอุทิศ)
๔.ปกิณณกพิธี เล็กน้อย เจิมรถ นั่งปรกฯ

อยู่ให้เขารักใคร่
ไปให้เขาคิดถึง
อย่าให้สาบให้แช่ง

มาตรา ๓๗
เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘
เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

ศาสนพิธี

๑.กุศลพิธี

๒.บุญพิธี

๓.ทานพิธี

๔.ปกิณณกพิธี

การทำบุญ ๔ อย่าง

๑.ตั้งใจ

๒.พร้อมใจ

๓.เต็มใจ

๔.ปลื้มใจ

ให้คิด

พ่อ แม่ แก่เฒ่าหวังเจ้าเฝ้ารับใช้
เมื่อยามป่วยไข้หวังเจ้าเฝ้ารักษา
เมื่อยามจะต้องตายวายชีวา
หวังลูกช่วยปิะตาเมื่อยามตายฯ

การตาย ๔ อย่าง

๑.อดตาย

๒.เจ็บตาย

๓.อุบัติเหตุตาย

๔.แก่ตาย

ให้พรปีใหม่

วันพรุ่งนี้ ก็จะถึง ซึ่งปีใหม่
สิ่งไม่ดี ใดใด จงเสื่อมสูญ
น้อมรับพร ปีใหม่ ให้เพิ่มพูน
มีทรัพย์สิน ทวีคูณ มากกว่าใคร

ยามเจ็บไข้ จะรู้ได้ ว่าใครรัก
ยามทุกข์หนัก จะรู้ได้ ใครสงสาร
ยามยากจน จะรู้ได้ ใครให้ทาน
ยามเบิกบาน จะรู้ได้ ใครยินดี
ยามทุกข์ใจ จะรู้ได้ ใครช่วยแก้
ยามพ่ายแพ้ จะรู้ได้ ใครหลบหนี

ยามโศกเศร้า จะรู้ได้ ใครปราณี
ยามไม่มี จะรู้ได้ ใครเพื่อนเรา

คติให้คิด

แบ่งพวกทำให้เสียรัก
แบ่งพรรคทำให้เสียความสามัคคี
แบ่งทั้งพวกแบ่งทั้งพรรค
เสียทั้งความรัก เสียทั้งสามัคคี

คนใจดีมักจะพอเพียง
คนพอเพียงมักจะมีความสุข
คนที่มีความสุขมักจะแข็งแรง
คนที่แข็งแรงมักจะอายุยืน

แม้นไม่ให้อภัยผิด
และไม่คิดจะลืมซึ่งความหลัง
หาความสามัคคียากลำบากจัง
ความผิดพลั้งย่อมมีทุกตัวคน

วันไหนไหนไม่สำคัญเท่าวันนี้
เป็นวันที่สำคัญกว่าวันไหนไหน
ถึงพรุ่งนี้มะรืนนี้จะดีอย่างไร
วันไหนไหนไม่สำคัญเท่าวันนี้

การทำบุญ

สร้างบุญไว้ที่ใจ พาเราไปได้ทุกที
ทรัพย์อื่นถึงเรามี ทิ้งทันทีเมื่อเราตาย
ทรัพย์อื่นต้องรักษา กลัวคนมาลักเอาไป
มีมากก็ถูกใจ กลัวคนร้ายมาแย่งชิง
แต่บุญไม่ต้องกลัวหาย เป็นหรือตายก็อยู่จริง
ไม่มีใครแย่งชิง เพราะความจริงเราสร้างเอง

อันเสาแปดศอกตอกเป็นหลัก
ใครมาผลักบ่อยๆเสายังไหว
จงฟังหูไว้หูคอยดูไป
จะเชื่อใจอย่าเชื่อคำยุยง

เป็นมนุษย์สุดนิยมที่ลมปาก
จะยากโหยหิวเพราะชิวหา
แม้พูดดีเขาเมตตา
จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะความ

เมตตา อภัย สันติสุขจะเกิดขึ้น

ถึงหมอดีผีดังอย่าหวังพึ่ง
เวลาถึงต้องพลัดพรากจากเวหา
ทิ้งร่างกายไว้ในโลกา
สิ่งที่พาติดตัวชั่วและดี

น่าเสียดายตายแล้วใช้เงินไม่หมด
แต่น่าสลดใช้เงินหมดแต่ยังไม่ตาย

ให้อ่อนน้อมเหมือนเล่าปี่
ซื่อสัตย์เหมือนกวนอู
รอบรู้เหมือนขงเบ้ง
เก่งเหมือนไกรทอง
คล่องแคล่วเหมือนอิเหนา

ยอดแท้ของแม่มี ๗ อย่าง

๑. อุ้มไม่นกับ
๒. เหนื่อยไม่พัก
๓. รักไม่ลวง
๔. ห่วงไม่เลิก
๕. เบิกไม่คิด
๖. ผิดไม่แค้น
๗. ตายแทนลูกได้

วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย
บ้านจะสวยเพราะมีวัดดัดนิสัย
บ้านกับวัดผลัดกันช่วยก็อวยชัย
ถ้าขัดกันก็บรรลัยทั้งสองทาง

นักปราชญ์ยาเกิดศาสนา
หนักปาฐกถาอย่าให้เกินเวลา
นักศรัทธาอย่าให้เกินกำลัง
นักปราชญ์จะเป็นนักเปรต
นักเทศน์อย่าให้เกินเวลา

ไม่จริงใจไม่น่าคบหา
ไม่มีเมตตาไม่น่าเข้าใกล้
ไม่มีน้ำใจไม่ได้ใจคน
ไม่รู้คุณคนไม่มีวันเจริญ

คนยิ่งใหญ่ คิดให้ดี มียศศักดิ์
ยิ่งใหญ่นัก โภคทรัพย์ นับเหลือหลาย
สุขสรรเสริญ เจริญทรัพย์ ลาภมากมาย
ถึงคราวตาย ไม่อาจหาญู ตามติดตน

วันนี้รุ่ง พรุ่งนี้ร่วง ดวงไม่แน่
วันนี้แย่ พรุ่งนี้ยัง กลับดังได้
วันนี้ดัง พรุ่งนี้ดับ กลับเปลี่ยนไป
โปรดจำไว้ ทุกสิ่ง อนิจจัง

อย่าทิ้งคนที่รอบรู้อยู่เคียงข้าง
อย่าลืมคนที่ช่วยสร้างทางยิ่งใหญ่
อย่าละเลยคนที่มีน้ำใจ
อย่าลืมเป็นผู้ให้เมื่อได้ดี

น่าคิด

เวลาบุญมากาไก่กลายเป็นหงส์
เวลาบุญหลงหงษ์เป็นกาน่าฉงน
เวลาบุญมีหมูหมากลายเป็นคน
เวลาหมดบุญคนเป็นหมาน่าอัศจรรย์

อันชาติใดไร้รักสมัครสมาน
หาญจะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล
แม้ชาติย่อยยับอับจน
ประชาชนจะสุขได้อย่างไร

มีสัมมาคารวะ

เช้าพบครูหนูจงไหว้สวัสดี
นิสัยดีแต่ติดตัวไม่มัวหมอง
สวนพบครูหนูยืนตรงจงทดลอง
ฝึกให้คล่องเป็นนิสัยจะได้ดี

อีกส่งของรับของหนูจงไหว้
จะทำให้ผู้ใหญ่รักเพิ่มราศี
อีกพ่อแม่ไหว้เช้าเย็นเป็นสิ่งดี
กราบฝึกไว้เป็นมงคลดี

เกิดที่ดีแล้วแย่มีถมไป
เกิดที่ไหนก็ได้ถ้าไฝ่ดี
เกิดที่ดีนั้นดีแน่
เกิดที่แย่ยังดีได้

อันโลกเรานี้เหมือนโรงละคร
ปวงนิกรเราเกิดมา
ต่างร่ายรำทำทีท่า
ตามลีลาเหมือนบทละคร
บางครั้งก็เศร้าบางทีก็สุข
บางทีก็ทุบหัวอกสะท้อน
มีร้างมีรักมีจากมีจร
พอจบละครชีวิตเราก็ลา

แม้นไม่ให้อภัยผิด
และไม่คิดจะลืมซึ่งความรัก
รักความสามัคคียากลำบากจงั้น
ความผิดครั้งย่อมมีทั่วทุกตัวคน

กตัญญู

พ่อแม่มีแต่จะแก่เฒ่า
จะเลี้ยงเจ้าเรื่อยไปอย่าหมาย
อาศัยความรู้ไปเลี้ยงกาย
ลูกสบายพ่อแม่ก็พอใจ

อันเดือนปีผ่านไปคลายความฝัน
ชีวพลันหมดไปน่าใจหาย
มวลญาติมิตรเงินทองของมากมาย
ต้องมลายจากกันเมื่อวันตาย

ความเมตตาปรานีจะมีใครมาบังคับก็หาไม่
หลั่งมากองเหมือนฝนอันชื่นใจ
จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน

๔ อย่า

อย่าทิ้งคนที่ร่วมสู้อยู่เคียงข้าง
อย่าลืมคนที่ร่วมสร้างทางยิ่งใหญ่
อย่าละเลยคนที่มีน้ำใจ
อย่าลืมเป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ดี

ให้คิด

ปลูกต้นหอมไว้ที่ปากเอ๋ย
คราใดไม่มีภัย
ปลูกต้นรักไว้ที่ใจ
จิตสดใสไม่มัวหมอง

ปลูกต้นบนใจไว้ที่ตัว
ชั่วชีวิตไม่ขาดทุน
ปลูกต้นธรรมไว้ที่ใจ
จิตอบอุ่นไม่ทุกข์ใจ

คติเตือนใจ

เดี๋ยวก็วันเดี๋ยวก็คืน
เดี๋ยวก็ตื่นเดี๋ยวก็ตาย
เดี๋ยวลำบากเดี๋ยวสบาย
เดี๋ยวก็ร้ายเดี๋ยวก็ดี
เดี๋ยวก็จากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า
อย่ารอรีว่าเดี๋ยวทำ

วันเดือนปีผ่านไปคลายความฝัน
ชีวาพลันหมดไปน่าใจหาย
ม้วนญาติมิตรเงินทองมากมาย
ต้องมลายจากกันเมื่อวันตาย

ให้คิด

ผู้นำดีผู้ตามดีต้องดีแน่
ผู้นำดีผู้ตามแย่ต้องแก้ไข
ผู้ตามแย่ผู้นำดีมีทางไป
ผู้นำไม่เอาไหนบรรลัยเอย

เหนือฟ้ายังมีฟ้า

เหนือยอดหญ้ายังมีน้ำค้าง
เหนือคอยังมีคาง
เหนือกระถางยังมีต้นไม้
ทุกสิ่งทุกอย่างยังเหนืออยู่แล้ว
อย่าหลงตนว่าเก่งคนเดียว

อำนาจเงิน

เงินตกที่เหล็กๆยังบิ่น
เงินตกที่หิน หินลอย
เงินตกที่หอย หอยอ้า
เงินตกที่หญ้า หญ้าตาย
เงินตกที่ทราย ทรายทรุด
ฝนตกที่มนุษย์มนุษย์ขาดศีลธรรม

วันนี้ดีพรุ่งนี้ร้ายไม่รู้
วันนี้อยู่พรุ่งนี้เราตายเราไม่ทราบ
ทำบุญไว้ดีกว่าอย่าทำบาป
จะเอิบอาบอิ่มใจไปทุกวัน

นักปกครองที่ดีต้องมีหลัก
ใช่ต้องรักคนใกล้กว่า
ทุกๆคนในปกครองต้องเมตตา
มิใช่บ้าใบ้สิ้นใยดี

ดูละครโขนหนังจงยังจิต
เราจงคิดย้อนดูตนเช่นโขนหนัง
ทุกข์บ้างสุขบ้างมาประดัง
ไม่กี่ครั้งก็ลาลับดับเข้าโลง

แบ่งพวกทำให้เสียรัก
แบ่งพรรคทำให้เสียสามัคคี
แบ่งทั้งพวกแบ่งทั้งพรรค
เสียทั้งความรักเสียทั้งสามัคคี

คติพจน์

สมภารดีมีธรรมนำเณรพระ
เณรพระดีมีธรรมสนับสนุน
ชาวบ้านดีมีธรรมช่วยค้ำจุน
รวมเป็นทุนค้ำอารามให้งามเอย

เงินในบัญชีนั้นพอรู้
แต่ชีวิตที่เหลืออยู่หารู้ไม่

คติ

มีมากล้นยศฐาบารมี
ถ้าขาดดีมีจนคนนับถือ
ถึงเก่งการเหลือล้นเขาลือ
ถ้ายากเชื่อใจคดก็หมดดี
ถึงยากจนยศถาบรรดาศักดิ์
แล้วคนรักมากมายในถิ่นที่
ถึงต้อยต่ำยศฐาบารมี
จิตใจดีอยู่ไหนใครก็ชื่นชม

ให้คิด

อย่าดูถูกเรียนบาลีว่างี่เง่า
ทั้งที่เรายังจะอาศัยสวดอยู่
หากมิใช่เพราะบาลีที่ใช้กัน
ไม่มีวันได้ศรัทธาจากสาธุชน

เกิดมาเพียรก่อสร้างความดี
แก่เฒ่ากุศลเสาะบ้าง
เจ็บป่วยพญาธิมีทั่วกันนา
ตายแต่กายชื่อยังชั่วฟ้าดินสลาย

ทะเลยังมีคลื่น
ชีวิตจะราบรื่นต้องมีอุปสรรค

ติเรือทั้งโกรน ติโขนยังไม่ได้แสดง

ฝูงชนกำเนิดคล้ายคลึงกัน
ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณแผกบ้าง
ความรู้อาจเรียนทันกันหมด
เว้นแต่ชั่วดีกระด้างอ่อนแก่ยังไหว

คติให้คิด

เมื่อมั่งมีอำนาจวาสนา
จะเข่นฆ่าลาเหยื่อเหนือเหตุผล
ยามแก่โซหมดแรงแห่งตัวตน
หมาจอมซนฉี่รถหมดราคา
เหมือนมนุษย์ลืมตนพ้นยศศักดิ์
คนเคยรักยังเห็นเช่นหมูหมา
จงอย่าลืมพื้นต่ำกำเนิดมา
ยามโรยราก็จะเป็นเช่นสิงโต

คน ๓ วัย

ยามเป็นเด็กต้องเรียนหมั่นเขียนอ่าน
ยามหนุ่มสาวหมั่นทำงานหาทรัพย์สิน
ยามแก่เฒ่าเฝ้าภาวนาเป็นอาจิณ
ทำอย่างนี้ก็สิ้นความทุกข์

ประหยัด

เมื่อทำงานมีเงินเชิญประหยัด
ต่อเคร่งครัดจัดเล็กน้อยค่อยสะสม
เมื่อมีน้อยใช่น้อยไม่ล่มจม
ที่สะสมก็มากไม่ยากนาน

ความหวังของพ่อแม่

ยามกิจหวังให้เจ้าเฝ้ารับใช้
ยามป่วยไข้หวังให้เจ้าเฝ้ารักษา
ยามถึงคราวล่วงลับดับชีวา
หวังให้เจ้าปิดตาเมื่อสิ้นใจ

ดี

นักเรียนดีมีธรรมจำเริญศรี
ระเบียบดีชนชมนิยมหมาย
วิชาดีเป็นศรีประดับกาย
จักเชิดฉายชูพงศ์วงศ์สกุล

รัก

ถ้ารักยศ รักศักดิ์ อัครฐาน
ต้องรักงาน ไว้ประกัน ขันอาสา
ถ้างานลด ยศก็ถอย น้อยลงมา
ความมีค่า ของยศ ก็ลดพลัน

งาม

อันความงาม นัยนา ดักตาจิต
แต่คักจิต ไม่ได้ ดังใจหวัง
คุณความดี ดอกไซร้ ไกรกำลัง
เป็นจังงัง ตักจิต ติดจำนอง

(ของเก่า)

วันคืนล่วงไป

คืนและวันพลันดับแล้วลับล่วง
ท่านทั้งปวงจงอุตส่าห์หากุศล
พลันชีวิตคิดคำนึงรำพึงตน
อายุคนนั้นไม่ยืนถึงหมื่นปี

อ่อนน้อม

อ่อนเอ๋ย อ่อนน้อม
สุภาพพร้อมละม่อมละไมถือไว้มั่น
ใครมั่งมีดีจนคนทุกชั้น
เสมอกันปฏิบัติเป็นอัตตา
เราอ่อนโยนแต่มิใช่ใจอ่อนแอ
ถึงถูกแหย่หยามเย้าเอาซึ่งหน้า
อย่าตอบพาลสันดานบาปด้วยหยาบช้า
ใช้วาจาสุภาพเถิดประเสริฐเอย

ลมปาก

ลมเอ๋ย ลมปาก
เข้าหูมากมักจะชวนใจหวนแห
ผู้ทรงพรตบทได้ฟังขังลังเล
พลอยหลงเล่ห์เคลิ้มคารมมีถมไป
เขี่ยงวารีที่ละหยดขังบดหิน
ให้สิ้นเซาะกว้างเป็นทางใหญ่
แม้คำมั่นสัญญาที่ว่าไว้
ยังเปลี่ยนได้เพราะมีผู้เป่าหูเอย

เอาความดีชนะความไม่ดี

คบคนชั่วยั่วเข้าให้เราชั่ว
อย่างมัวเมาหลงลมหรือข่มเหง
คอยทำดีตอบโต้ไปให้เขาเกรง
ความดีเองชนะชั่วหายมัวเมา

อย่าผลัดวันประกันพรุ่ง

คนเกียจคร้านผลัดวันประกันพรุ่ง
หลงคอขมุ่งทางชีวิตสัมฤทธิ์ผล
แต่ขี้เกียจเหลือร้ายทำลายตน
ย่อมไม่คลทางนั้นด้วยปัญญา

อย่าหลงตัว

คนลืมตัวมัวเผลอละเมอหลง
ก็มักคงพลั้งได้ในภายหลัง
รู้จักยั้งรู้จักแบบรู้แยบคาย
จึงสมควรรู้ประหยัดระมัดระวัง
อย่าเหิมเห่อเผลอผยองลำพองศักดิ์
รู้ผูกรักภักดีเป็นที่หมาย
เอาไมตรีป้องกันภยันตราย
บังอบายเกิดสุขไร้ทุกข์เอย

พยายาม

บุคคลผู้เกียจคร้าน จิตสันดานขาดอดทน
ย่อมไม่ประสพผล ดลช่องทางด้วยปัญญา
เพราะเหตุผลความฉลาด ย่อมไม่อาจจะมีมา
หากใช่ความอุตส่าห์ พยายามตามอบรม

วาง

หัดปล่อยวาง ช่างมัน มันเสียบ้าง
ถ้าไม่วาง แล้วจะหนัก หนักสุดแสน
ข้าวเปลือกน้อย แบกไปทั่ว ทั่วดินแดน
ก็คือแสน ต้นทับ ทับเราโทรม

เด็กติดยา

สิ่งเสพติด มีมากมาย หลายชนิด
เด็กเสพติด เพราะเหตุใด ใครรู้บ้าง
เพราะคะนอง ตามเพื่อนตน จนหลงทาง
เพราะอ้างว้าง เหลียวหาใคร ไม่นำพา
เพราะคิดว่า สิ่งเหล่านี้ มีประโยชน์

แต่ให้โทษ จิตและกาย ร้ายหนักหนา
ขอผู้ใหญ่ ค้นสาเหตุ ด้วยเมตตา
แล้วสรรหา ทางแก้ไข ไม่ทิ้งเอย

อดทนเอย

ขันติคือความอดทน นี้คือมนต์วิเศษศรี
ท่องไว้ใครราวี ขันติปราบให้ราบไป
ความโกรธคือศัตรู มาโจมจู่หวังชิงชัย
ชำนะความโกรธได้ ด้วยขันติปราชญ์ญู่

คนดี

คนดีมีปัญญา ทรงคุณค่าในชุมชน
ย่อมจะประพฤติตน ส่องตัวอย่างในทางดี
เป็นดุจประภาคาร ส่งชัชวาลยามราตรี
ชาวเรือเห็นแสงสี อบอุ่นใจไม่หลงทาง

ซื่อตรง

ซื่อตรงคงเส้นวา ลั่นวาจาไว้อย่างใด
รักษาคำพูดให้ เขาเชื่อถือเป็นคนจริง
นับว่าเป็นสัจจะ เป็นธรรมะประเสริฐยิ่ง
อาภรณ์ที่เพริศพริ้ง ไม่งามกว่าสัจจาภรณ์

การศึกษา

เมื่อพากเพียร เรียนศึกษา มาเพียงนี้
เป็นเครื่องชี้ ความสามารถ ให้อาจเห็น
ดีหรือร้าย เราย่อมรู้ อยู่เป็นเกณฑ์
ถ้าดีเด่น จงต่อเติม เสริมให้พอ
เร่งมานะ หากยังเขลา เบาปัญญา
อย่าละเลย การอาชีพ รีบเถิดหนอ
รู้อดออม ถนอนทรัพย์ไว้ ไม่เบียดกรอ
มิต้องขอ ใครเขากิน สิ้นนินทา

อย่าลืม

ลืมครู ลืมได้ เป็นไรมี
ลืมชั้น ลืมสถานที่ ก็ลืมได้
ลืมหนังสือ ลืมเพื่อน เชิญลืมไป
แต่ถ้อยคำ พร่ำสอนไว้ ไม่ควรลืม

ทำดีได้ดี

คิดทำดีไม่ต้องพึ่งซึ่งคำขวัญ ยึดความดีเท่านั้นย่อมดีได้
เพียรทำดีทุกวารตลอดไป เมื่อเหตุดีย่อมให้ผลดีเอย

พ่อสอนลูก

ไม่เรียนรู้ ไม่ดูไม่เห็น
จงทำตัวให้ดี จงรักศรีของตัว
จงละชั่วทำดี จงมีใจเมตตา
จงอุตส่าห์ทำบุญ จงเกื้อกูลแก่กัน
จงหมั่นสร้างความดี จงไมตรีต่อกัน
ทำให้บ้านรุ่งเรือง ทำให้เมืองเจริญ
ทำให้เงินเป็นทุน ทำให้บุญติดตาม

ทำให้งามทางใจ ทำให้ไกลความชั่ว
ทำให้กลัวบาปกรรม ทำให้ธรรมเจริญ
ดีเพราะทำงานดี ดีเพราะมีศีลธรรม
ดีเพราะมีศรัทธามั่น ดีเพราะหมั่นทำดี

อย่า

อย่าทำใจง่าย อย่าหมายเกินการ
อย่าหาญเกินแรง อย่าแข่งเกินฤทธิ์
อย่าคิดเทียมเจ้า อย่าก้าวล่วงกัน
อย่าปั้นความคิด อย่าคิดทำบาป

ผู้น้อย

เป็นผู้น้อย คอยก้ม ประนมกร
เหนื่อยไปก่อน จะสบาย เมื่อปลายมือ

มีวิชาใช้ไม่หมด

อันมีทรัพย์ใช่อยู่ยังรู้หมด
วิชชาชดใช้ไปไม่หมดสิ้น

จนชีพดับล่วงลับดับชีวิน
วิชช์จึงปลิ้นปลดม้วยลงด้วยเอง

เกื้อกูล

อันครูดี	ก็เป็นศรี	แก่มวลศิษย์
จำเริญวิทย์	วาสนา	ชูราศรี
แม้นศิษย์	มีใจ	ใฝ่ไมตรี
ก็เป็นศรี	แก่ครู	ผู้การุณย์
อันครูดี	ศรีของครู	ชูศิษย์ด้วย
ศิษย์ยิ่งช่วย	ชูศรีครู	ยิ่งชูศรี
ครูช่วยศิษย์	เพราะทำกิจ	ช่วยศิษย์ดี
ศิษย์ชูครู	ชูเพราะมี	ดีต่อครู

สามัคคี

ชาติใดไร้รักสมัครสมาน จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล
แม้ชาติย่อยขับอับจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร

เสน่ห์

อันโซ่ตรวจพรวนพันขันชะเนาะ
ยังอาจเปาะปริขาดพินาศได้
ไม่สามารถมัดตรึงถึงหัวใจ
เหมือนดังใช้เมตตาเข้าหากัน
และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นี้แน่นัก
กับรู้จักทำดีมีศีลมั่น
กับเห็นร่วมรวมปรึกษาหารือกัน
นี้แหละมั่นมัดตรึงถึงหัวใจ

ทำจริง

สิบปากว่า ก็ไม่เท่า กับตาเห็น
รู้ชัดเจน กว่าฟัง มากนักหนา
ถ้าใช้หัตถ์ สัมผัส ตามตำรา
จะดีกว่า ใช้ตา เพียงแต่ดู
ฉะนั้นเรียน สิ่งใด ให้แจ้งชัด
ต้องฝึกหัด ทำจริง อย่านิ่งอยู่

เพียงแต่ฟัง คำสอน ตามคุณครู
ยังเป็นผู้ ไม่เปรื่อง เรื่องวิชา

เพื่อนดี

เพื่อนที่หนึ่ง คือเรา เจ้าของตัว
เพื่อนที่สอง เป็นเหมือนรั้ว กั้นชั่วไซร้
ศรัทธาแล เป็นเพื่อนสอง ของคนไกล
ท่านว่าไว้ เป็นเพื่อนสอง ของทุกคน

คนดี

อันมนุษย์ สุดจะดี มีธรรมมะ
หมายคุณพระ กตัญญู รู้คุณท่าน
มุ่งหวังตอบ ชอบจิต ในกิจการ
ไม่เกียจคร้าน กอปรเกื้อ ทุกเมื่อเทอญ

นักเรียนดี

ขอนักเรียนเพียรขยันหมั่นศึกษา
ทุกวิชาที่ครูสอนยอนใส่หู
ตั้งใจเรียนด้วยเคารพนบคุณครู
เราเรียนรู้ก็เพราะท่านประทานมา
เขียนอ่านท่องต้องทำประจำจิต
จักเรื่องวิทย์เพริดพราวรุดก้าวหน้า
ถึงคราวสอนเลิศดี มีวิชา
งามหรูหราพาใสสุขใจตน

เมืองแก้ว

เมืองใดไม่มีทหารหาญ เมืองนั้นไม่นานเป็นข้า
เมืองใดไร้จอมพารา เมืองนั้นไม่ช้ายุคเข็ญ
เมืองใดไม่มีพาณิชย์เลิศ เมืองนั้นย่อมเกิดขัดสน
เมืองใดไร้ศิลปะโสภณ เมืองนั้นไม่พ้นเสื่อมทราม
เมืองใดไม่มีกวีแก้วข เมืองนั้นไม่แคล้วคนหยาม

เมืองใดไร้สตรีงาม เมืองนั้นย่อมสิ้นความภูมิใจ
เมืองใดไร้คนตรีเลิศ เมืองนั้นไม่เพลิดพิสมัย
เมืองใดไร้ธรรมอำไพ เมืองนั้นบรรลัยแน่เอย

อ่อนให้เป็น

ถ้าจะอ่อน อ่อนให้เป็น ดังเส้นไหม
เอาไว้ใช้ ผูกเสือโคร่ง เพื่อโยงเฆี่ยน
ถ้าจะแข็ง ก็ให้แกร่ง ดังวิเชียร
เอาไว้เจียร ตัดกระจก เจียระไน

ฟังดีดี

รู้จักฟัง ถี่ถ้วน ไม่ด่วนหนี
ฟังด้วยดี เหตุผล ค้นให้ทั่ว
ก็ย่อมได้ ปัญญา เข้าหาตัว
เคยเขลามัว ก็ต้องหาย สลายไป

คนเมาอย่าเข้าใกล้

เห็นผู้หญิงกินเหล้าเมารากแตก
จงคิดแยกออกห่างทางเป็นผัว
อีกผู้หญิงปากร้ายใจมัวซัว
อย่าเกลือกกลั้วสัมพันธ์ฉันผัวเมีย
เห็นผู้ชอบกินเหล้าเมาเป็นนิจ
หญิงจะคิดร่วมรักศักดิ์จะเสีย
อีกชายเกียจคร้านงานคลอเคลีย
จงหลีกเสียอย่าเกี่ยวพันกับมันเลย

มองให้เป็น

หมู่นกจ้อง มองเท่าไร ไม่เห็นฟ้า
ถึงฝูงปลา ก็ไม่เห็น น้ำเย็นใส
ไส้เดือนมอง ไม่เห็นดิน ที่กินไป
หนอนก็ไม่ เห็นคูถ ที่ดูดกิน
คนทั่วไป ก็ไม่ มองเห็นโลก
ต้องทุกข์โศก หงุดหงิด เป็นนิจสิน
ส่วนชาวพุทธ ประยุกต์ธรรม ตามระบิล
เห็นหมดสิ้น ทุกสิ่ง ตามจริงเอย

เวลามีค่ามาก

อย่าปล่อยให้ วันเวลา คร่าชีวิต
โดยไม่คิด ทำสิ่งใด ให้พูนเพิ่ม
สร้างความดี ทวีไว้ ใฝ่ต่อเติม
ชั่วอยู่เสริม สร้างเลย เสวยกรรม
ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน นั้นอย่าพลาด
พระจอมปราชญ์ ทรงเตือนไว้ ใจดื่มด่ำ
เป็นปัจฉิม โอวาท ประกาศธรรม
ให้สาวก จดจำ ก่อนนิพพาน

ความเมตตาปราณี

ความเมตตาปราณีนั้นมีมาก
ทุกคนอยากได้รับสนับสนุน
เมตตารักเมตตาคิดจิตการุณย์
จะเป็นบุญแก่ผู้รับนับปราณี
เมื่อเมตตาปราณีผู้ที่ยาก
ผู้ลำบากจะสนองให้ผ่องศรี
ช่วยคนทุกข์ปลุกปลอบชอบฤดี

กลับทวีราศรีตนคนเมตตา

ความเมตตาถ้าผู้ใดได้ประพฤติ
ผู้ใดยึดจะได้ชื่อถือถามหา
ว่าบ้านใครเขาปราณีมีกรุณา
จักเชิดหน้าชูตามากกว่าใคร

ถ้าผู้ใดขาดเมตตาปราณีแล้ว
เหมือนดวงแก้วสิ้นสีมณีใส
ถึงจะขัดจะถูดูกระไร
เพราะเหตุไร้เมตตาและปราณี

ความเมตตาปราณีไม่ไม่โทษ
ความปราโมทย์มีมาเสริมราศี
เมตตาธรรมค้ำจุน โลกโชคทวี
ให้คนดีมีเมตตาไม่จาบัลย์

หัวใจนักศึกษา

เร่งเรียนให้เร่งรู้ ทั้งสี่องค์ประมวลหมาย
หนึ่งฟังอย่างฟังดาย ให้ตั้งจิตกำหนดจำ
หนึ่งให้อุตสาหะ เอาจิตคิดวินิจทำ

หนึ่งห้ามอย่าเอื้อนอำ ฉงนใดให้เร่งถาม
หนึ่งใจให้หมั่นหมาย ลิขิตข้อสุขุมความ
พร้อมองค์จึงทรงนาม ว่าศิษย์แท้ที่ศึกษา

เหวลึก เหวรัก

เห็นเหวลึกก็อย่านึกว่าเหวตื้น
ปากเหวลื่นอย่างคะนองไปลองผลัก
ตกเหวหินปีนป่ายได้ยากนัก
ถ้าเหวรักก็เสือกสนไปจนตาย

ข้ามอุปสรรค

คนเราอุบัติขึ้น ณ ภาคพื้นพิภพนี้
จำเป็นจะต้องมี อุปสรรคสกัดทาง
รวมแสวงสหายช่วย พละอวยอุบายวาง
นำแนะสกัดขวาง กลพันมิหม่นศรี
ฉกเช่นพระบวชใหม่ พระวินัยมิรู้ดี
หากปล่อยปละลืมชี้ ชักชอกช้ำระกำศีล
เช่นนั้นประดาท่าน ฤดีห่วงปัดมลทิน

บอกทางประพฤติสิ้น ประลุหลุดพิสุทธิ์หมาย
บุญคุณคณานับ บ่หลงกูมิลืมเลือน

พึงตน

มนุษย์ปุถุชน เห็นแก่ตนเกือบทั่วไป
จึงอย่าริมั่นใจ หวังพึ่งใครยิ่งกว่าตน
ตนเองนั่นแหละหนา จงอุตส่าห์เพียรอดทน
กอปอกิจอันเป็นผล ประโยชน์ไวได้พึ่งพา
พึ่งใครผู้ใดอื่น มิยั่งยืนวัฒนา
พึ่งได้ชั่วเวลา ต่างพึ่งพาอาศัยกัน

หน้ามนุษย์สุดจะเชื่อ

สักวา หน้ามนุษย์สุดจะเชื่อ
ข้างหน้าเจือหวานไว้แต่ในขม
มะนาวเกลี้ยงฤๅล้นเท่าคนกลม
มันโสมมจิตทรามตามวงศ์วาร
ที่ต่อหน้าว่าซื่อถือเป็นมิตร
ลับหลังคิดหมายปองจ้องประหาร

จะคบคนเห็นชอบจึงกอบการ
เมื่อพบพาลหลีกลี้หนีไปไกล

อยาก อย่า

อยากดี อย่าอวดดี
อยากมั่งมี อย่าโลภนัก
อยากสูงศักดิ์ อย่ายกตน
อยากเป็นคนงาม อย่าดัดจริต
อยากมีฤทธิ์ อย่าริษยา
อยากยศถา อย่าเย่อหยิ่ง
อยากพบของจริง อย่าทิ้งพระ

ดูตัวเรา

อันความดี มิได้มี ที่คนอื่น
อย่าหลงตื่น คำชม งมโง่เขลา
อันความดี นั้นมี ที่ตัวเรา
ไม่ต้องเฝ้า คอยรอ ขอจากใคร
อยากรู้ว่า ดีชั่ว ดูตัวเรา

ว่ากิเลส บางเบา ไปบ้างไหม
ใครจะว่า ดีไม่ดี ไม่เป็นไร
"พิษ" ไม่มี ที่ใจ นั่นแหละดี

คมในฝัก

อันความคิดวิทยาเหมือนอาวุธ
ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก
สงวนคมสมนึกใครฮึกฮัก
จึงค่อยชักเชือดฟันให้บรรลัย

หวานเป็นลม ขมเป็นยา

อันคนพาลหว่านพจน์เหมือนรสอ้อย
กกอร่อยไปปลายจะคายหวาน
ไม่มีเหยื่อไหนปลาจะมาพาน
ระวังหวานเป็นลมขมเป็นยา

คบมิตร

อย่าคบมิตรจิตพาลสันดานชั่ว
จะพาตัวให้เสื่อมที่เลื่อมใส
คบนักปราชญ์นั่นแหละดีมีกำไร
ท่านย่อมให้ความสบายหลายประตู

เพลงยาวเจ้าอศรญาณ

ศิลปกรรม

ศิลปกรรมนำใจให้หายสร่างโศก
ช่วยบรรเทาทุกข์ในโลกให้เหือดหาย
จำเริญพาใจให้สบาย
อีกร่างกายก็พลอยสุขสำราญ

สมบัตินักปราชญ์

จงเสงี่ยมเจียมตน
ว่าเป็นคนเขลาเบาปัญญา
ดอกไม้เมื่อครบถ้วน
ย่อมบานเองเป็นธรรมดา

ทำจริงได้จริง

จับให้มั่นคั้นให้ตายจนวายวอด
ช่วยให้รอด รักใช้ชิดพิศมัย
ตัดให้ขาด ปรารถนาหาสิ่งใด
เพียรจนได้สมประสงค์แล้วคงดี

วิวาห์สมุทร

มิตรสำคัญ

วิชาดีเป็นสหายเลี้ยงชีวิต
ภรรยาสนิทเป็นสหายในเคหา
กุศลย่อมเป็นมิตรเมื่อมรณา
จงคบหามิตรสำคัญให้มั่นเอย

ยุทโธปกรณ์

วิชาเปรียบด้วยกำลังเหมาะ
สุจริตคือเกาะกำบังได้
ปัญญาคืออาวุธวิชัย
สติไซร้คุมพลยุทธนา

คติชีวิต

เหนื่อยกันเสียวันนี้จะดีกว่า
เข้าตำราอดเปรี้ยวไว้กินหวาน
มักผัดผ่อนนอนสบายไม่ทำงาน
ชรากาลแล้วครวญหวนถึงตัว
เมื่อมีน้อยใช้น้อยค่อย ๆ จ่าย
อย่าฉุยฉายจ่ายเล่นเช่นเจ้าสัว
อันเขียดน้อยหรือจะแข่งกับแรงวัว
โลกจะหัวเราะเพราะไม่เจียม
ไม่ควรเสียแม้แต่หนึ่งอย่าเพิ่งเสีย
ควรเฉลี่ยจ่ายไปอย่างได้เขียม
เรียนให้รู้ดูให้แน่แท้หรือเทียม
จนไม่เจียมเจ็บไม่จำจะช้ำใจ
เม้นหมั่นเพียรเรียนไปรู้ได้หมด
เหมือนฝนหยดคราวละหยดอาจเต็มได้
ศิลาหลักผลักบ่อย ๆ ก็ค่อยไกล
ชลาลัยยังรู้แห้งเพราะแรงวิด

หัวใจนักปราชญ์

สุ. ฟังด้วยตั้งใจ จิ. คิดให้สมเหตุผล
ปุ. ถามยามฉงน ลิ.เขียนจำทำทวน
ผู้ใดคนไหนมี ครบองค์สี่จึงสมควร
เป็นนักศึกษาควร ย่อมเลอเลิศประเสริฐเอย

สักวาพารวย

สักวามีทรัพย์คนนับถือ
เกียรติเลื่องถือเสวยสุขทุกกษัย
ด้วยใช้ทรัพย์ซื้อสิ่งสมแก่ใจ
ถ้ายากไร้สุขทุกข์นิรันดร์
อยากมั่งมีอย่านั่งนิ่งนอนอยู่
จงต่อสู้กระทำการงานขยัน
งานสำเร็จผลเผล็ดเป็นเงินพลัน
รู้แบ่งปันเก็บด้วยคงรวยเอย

สักว่าพาใจคด

สักวาช่างกระไรใจมนุษย์
ไม่มียุติแน่นอนย่อมแปรผัน

ใจของตัวยังกลัวกกไม่เที่ยงธรรม์
จะเป็นเช่นใดหนอในข้อนี้
ใช้วิชาผูกใจได้ชั่วครั้ง
ก็ไม่ยั่งยืนอยู่กับที่
เพราะรักโกรธกลัวหลงนั้นคงมี
อคติทั้งสี่นี้ร้ายเอย

คนปากคัน

สัญชาติคนปากคันอย่าไปคบ
มันจะพาหัวหกให้ตกถึง
เล่าเนื้อความสิ่งใดออกให้ฟัง
หน่อยก็ดังโดยรู้ทุกผู้คน

หกเอยหก

หกเอยหกทิสา
ทิศเบื้องหน้ามารคามาตุเรศ
ทิศเบื้องขวาอาจารย์ชำนาญเวทย์
เบื้องหลังแก้วเนตรบุตรภรรยา

ทิศเบื้องซ้ายคือสหายผู้ซื่อสัตย์
ทิศเบื้องต่ำคือพวกบ่าวข้า
ทิศเบื้องบนสมณพรหมณา
ในสิงคาโลวาทสูตรเอย

หกเอยหกล้ม

อย่าสมน้ำหน้าว่าแต่เขา
สี่เท้าพลาดปราชญ์พลั้งแต่เรา
บุราณเอาไม้ล้มทับสมควร
คนล้มอย่าข้ามท่านห้ามขาด
ทำประมาทหมิ่นแหม่ทำเสสรวล
ยากเจ็ดทีดีเจ็ดหนคนทั้งมวล
โชคย่อมป่วนปั่นเปลี่ยววนเวียนเอย

หกเอ๋ยหกอย่า

เป็นทางฉิบหายแห่งสมบัติ
หนึ่งรูปฝืนกินเหล้าเมาตะพัด
สองเลาะลัดเที่ยวเพลิดเพลินเกินเวลา
สามชอบดูงานการรำเต้น

สี่เล่นการพนันเสาะสรรหา
ห้าเพื่อนชั่วหกคร้านการนานา
อนาถาได้หากยึดประพฤติเอย

ดูนางให้ดูแม่

จะดูวัวชั่วดีอยู่ที่หาง
จะดูนางดูแม่เหมือนแลเห็น
ถึงลูกยางห่างต้นหล่นกระเด็น
ก็จะเป็นเช่นเหล่าตามเผ่าพันธุ์

อภัยมณี

คนเคราะห์ร้าย

เคราะห์ร้ายเพราะไม่รู้	หนังสือ
หามแบกนายใช่หรือ	เหงื่อย้อย
ยากแก่หมดแรงถือ	ยาจก เทียวพ่อ
ร้ายนักเพราะเมื่อน้อย	เกียจคร้านการงาน

คืนและวันนั้นมีค่า

คืนและวันพลันดับกลับล่วง
ท่านทั้งปวงจงอุตส่าห์หากุศล

พลันชีวิตคิดถึงรำพึงตน
อายุคนไม่ยืนถึงหมื่นปี

ทุกข์ก่อนสุข

จะเป็นสุข ก็ต้องทุกข์ ไปพลางก่อน
จะเป็นก้อน ทีละน้อย ค่อยผสม
จะเป็นใหญ่ เป็นศรี ที่นิยม
ก็ต้องก้ม จากต่ำ กระทำไป

พึงตน

จงอย่าปักใจมั่น หวังพึ่งใครยิ่งกว่าตน
ตนเองนั่นแหละหนา จงอุตส่าห์เพียรอดทน
กอปรการอันเป็นผล ประโยชน์ได้พึ่งพา
พึ่งใครผู้ใดอื่น มิยั่งยืนวัฒนา
พึ่งได้ชั่วเวลา ต่างพึ่งพาอาศัยกัน
พึ่งบ่อยเขารังเกียจ และกระเดียดจะเย้ยหยัน
ปลีกตนหลีกเลี่ยงพลัน ไม่เที่ยงธรรมเช่นนี้เอย

คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น

ใครคบคนพาลก็เป็นปราชญ์ปรีชาหาญ
ใครคบพาลก็เป็นพาลไม่ผิดผัน
เหมือนมะม่วงได้สะเดาเข้าพัวพัน
รสหวานนั้นขื่นขมไม่สมฤดี
จะป่วยกล่าวไปใยใจมนุษย์
คนชั่วชุดแล้วคงไม่ตรงที่
ถึงมิมอบหมองหน้าคงราศรี
ที่จะดีอยู่นั้นอย่าสงกา
สุภาษิตสอนเด็ก

หลักครองตน

จงละชั่วหมั่นประกอบความชอบไว้
ทำจิตใจให้ผ่องผาดผงาดสะอาดศรี
คนประเสริฐเลิศล้นคือคนมี
ความรู้ดีและประพฤติยึดหลักธรรม
คนเรานี้เป็นที่พึ่งของตน

เร่งขวนขวายประมาทพลาดถลำ
เชื่อที่ดี มีปัญญาปรีชานำ
เชื่องมงำ ตามเขา ไม่เข้าที

ประหยัดปาก

จะพูดจาสารพัดประหยัดปาก
อย่าพูดมากเติมต่อซึ่งข้อขำ
ความสิ่งไรในจิตจงปิดงำ
อย่าควรนำแนะออกไปนอกเรือน

คุณกับโทษ

คุณกับโทษสองแบ่งแรงข้างไหน
คุณถึงใหม่ให้ผลคนไม่เห็น
โทษรักเท่าหัวเหาเล็กเท่าเล็น
ให้ผลเห็นแผ่ซ่านทั่วบ้านเมือง

เจ้าวชิรญาณ

ชีวิตต้องสู้

จะมีใครเข้มแข็งทั้งแรงกล้า ออกเดินหน้าเร็วรี่ไม่มีถอย
อุปสรรคสักเท่าใดไม่นิวรณ์ แลสถอนทิวแถวเป็นแนวมา
ให้แน่วแน่มโนนึกเพียรศึกษา จะต่อสู้ด้านทานให้พาลแพ้
จะยากเย็นเข็ญใจในกิจจา ไม่ระอาออกปากว่ายากเย็น

ใครครวญก่อน

คิดใคร่ครวญถ้วนถี่ที่จะพูด
นี่เป็นสูตรเหลือดีที่ขับขัน
พิเคราะห์ดูผู้นั่งฟังรำพัน
ว่าเขานั้นคิดเห็นเป็นเช่นไร
ระมัดระวังตัวอย่ามัวมืด
ไม่รู้จืดผู้เฒ่าท่านกล่าวไข
ว่าฟังหูไว้หูคอยดูไป
เชื่อน้ำใจดีกว่าอย่าเชื่อตน

ลงทุนก่อน

จะเป็นสุขก็ต้องทุกข์ลงทุนก่อน
จะเป็นก้อนทีละน้อยค่อยประสม

จะเป็นพระก็ต้องละกามารมณ์
จะเป็นพรหมก็ต้องเพียรเรียนทำฌาน
จะสั่งสอน สอนสากล ตนเสียก่อน
จึงจะสอน ผู้อื่นได้ ดังใจหมาย
ผสมจิต ตนเสียก่อน ให้ผ่อนคลาย
จึงค่อยร่าย ไปผจญ คนทั้งปวง

คบคนปากหวาน

เจ้าของตาลรักหวานขึ้นปีนต้น
ระวังตนตีนมือระมัดมั่น
เหมือนคบคนคำหวานรำคาญครัน
ถ้าพลั้งพลันเจ็บอกเหมือนตกตาล

ใจเขาใจเรา

ใจของเราเป็นไฉนคิดให้แน่
แล้วตรองแลใจเขาเหมือนเราบ้าง
เรารักสุขเกลียดทุกข์เดียดทุกทาง
ใจเขาบ้างก็เป็นเช่นเราแล

กายสองจิต

ก้านบัวบอกลึกตื้น ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน ชาติเชื้อ
โฉดฉลาดเพราะคำขาน ควรทราบ
หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรื้อ บอกร้าย แสลงดิน

อย่าข่มเขาได้ขืนให้กลืนหญ้า

คำโบราณ พาที ไว้ดีมาก
โคไม่อยาก กินหญ้า อย่าเคี่ยวเข็ญ
ฝืนน้ำใจ ของเขา เราลำเค็ญ
ถึงคราวเป็น แล้วต้องปล่อย ไปตามกาล

ตัดไม่ขาด

จะหักอื่นขืนหักก็จักได้
หักอาลัยนี้ไม่หลุดสุดจะหัก
สารพัดตัดขาดประหลาดนัก
แต่ตัดรักไม่ขาดประหลาดใจ

ติดตัว

ชั่วหรือดีที่ทำกรรมทั้งหลาย
ไม่หนีหายสูญสิ้นไปถิ่นไหน
ย่อมอยู่ดีกินดีไม่มีภัย
รวมเก็บไว้ที่จิตติดตัวเรา

เมื่อน้อยให้เรียนวิชา

ให้หาสินเมื่อใหญ่ อย่าใฝ่เอาทรัพย์ท่าน
อย่าริระร่านแก่ความ ประพฤติตามพระบรม
เอาแต่ชอบเสียผิด อย่ากอบกิจเป็นพาล
อย่าอาจหาญแก่เพื่อน เข้าเถื่อนอย่าลืมพร้า
หน้าศึกอย่านอนใจ ไปเรือนท่านอย่านั่งนาน

เห็นผิดเป็นชอบ

ความเห็นผิดเป็นชอบครอบงำจิต
จึงมืดมิดไม่เห็นแสงแห่งสุขสันต์
มีเบียดเบียนเสียดแซงแย่งทุกวัน
อาจฆ่าฟันถึงรบพุ่งยุ่งกันไป
การแก่งแย่งแข่งชั่วตัวมีโชค
ไม่ข้ามโลกนำตนพ้นล่วงได้
ลงทุนแรงแข่งขันกันเพียงไร
วนอยู่ในโลกีย์นี้แน่นอน

จนแล้วจำ

อันไม้ล้มข่มข้ามหยามกันง่าย
ลูกผู้ชายชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน
ต้องมานะกอบกู้เชิดชูตน
เกิดเป็นคนจนแล้วจำเป็นตำรา
ญาติของเราที่ดีเขามีทรัพย์

ตัวแค้นคับเข็ญใจอย่าไปหา
ถึงรักแรงแข็งขันให้สัญญา
อนาถาแล้วไม่นับเขาอับอาย

คุณธรรม

ด้วยใครมีคุณธรรมประจำจิต
ย่อมศักดิ์สิทธิ์เหมือนมงคลอยู่บนหัว
เม้อันตรายความตายมาถึงตัว
ก็ไม่กลัวไม่แพ้มรณา

แกนชีวิต

เอาความดีเป็นแก่นกลางทางชีวิต
เอาความคิดเป็นเครื่องช่วยอำนวยผล
เอาแรงงานเป็นกลไกภายในตน
นี่คือคนมีคุณค่าราคางาม

โลกกับธรรม

ชั่วหรือดี มีหรือจน คนในโลก
สุขหรือโศก เศร้ากับสรวล มีถ้วนหน้า
จะสิ้นโศก โลกจะสุข ทุกเวลา
ก็เพราะความ กรุณา เมตตากัน
อย่านำพา หาทุกข์ สุขกันเถิด
จะรู้สึก เหมือนเราเกิด ในสวรรค์
อย่าจงจิต ริษยา อิจฉากัน
เป็นเช่นนั้น จึงจะสุข ทุกเมื่อเอย

อยู่ที่ใจ

จะเมตตาปรานีอารีเขา ใจของเราก็ต้องเห็นเป็นกุศล
อย่าให้เขาต้องตอบสนองตน บุญส่งผลความดีอยู่ที่ใจ

ชีวิตนี้ไม่มีอะไรแน่นอน

ชีวิตเรา จะเอา อะไรแน่
ย่อมผันแปร เปลี่ยนจิต และนิสัย

ชั่วอาจดี มีอาจจน วนเวียนไป
เอาอะไร ได้แน่ แก่ตัวคน

ปากเป็นเอก

ปากเป็นเอก เลขเป็นโท โบราณว่า
หนังสือตรี มีปัญญา ไม่เสียหาย
ถึงรู้มาก ไม่มีปาก ลำบากกาย
มีอุบาย พูดไม่เป็น เห็นป่วยการ
ถึงเป็นครู รู้วิชา ปัญญามาก
ไม่รู้จัก ใช้ปาก ให้จัดจ้าน
เหมือนเต่าฟัง นั่งซื่อ ฮื้อรำคาญ
วิชาชาญ มากเปล่า ไม่เข้าที

รูปงามหาง่าย

อันนางรูปโสภานั้นหาง่าย แต่ทั้งกายทั้งใจให้งามสม
ย่อมหายากนักหน้าน่านิยม น่าภิรมย์ชมชื่นรื่นฤดี

คุณสมบัติ

ถึงรูปสวยรวยทรัพย์นับหมื่นแสน
แต่ขาคแคลนประทีปธรรมนำควงจิต
โลภ โกรธ หลง บังใจให้มืดมิด
เหมือนสถิตอยู่ในทุกข์คุกตาราง

เสาเรือน

อันบ้านเรือนใหญ่โตรโหฐาน
มีเสาธารหลายต้นจึงทนไหว
เกิดเป็นคนอยู่เดียวก็เปลี่ยวใจ
ต้องอาลัยพวกพ้องพี่น้องหนา

อุทานธรรม จ.ศ.

ระวังตัว

อันร้ายดีมิได้เห็นเป็นแต่ว่า
จะคาดหน้าแน่ลงที่ตรงไหน
เหมือนเขาหลอกบอกลาภที่เมืองไกล
อย่าควรไปตามคำที่รำพัน

ทางไกลตาอุปมาเหมือนเสียเนตร
สุดสังเกตเท็จจริงทุกสิ่งสรรพ์
เขาจะนำไปตายก็ตายพลัน
คนทุกวันเชื่อมันยากปากมันโกง

ลมปาก

อันลมปากคนเราเหลือร้ายฤทธิ์
เนรมิตสิ่งใดอาจได้ผล
ของเย็นเป่าร้อนได้ชอบชม
ของร้อนลมปากเป่าเล่ากลับเย็น
แม้ได้ฝุ่นหมุนพัดปานกวาดโลก
สลาต้นกระโชกให้ขุกเข็ญ
ก็ไม่เท่าลมปากจากคนเป็น
แม้นคิดเห็นควรตั้งระวังระไว

ศีลสัตย์กัตเวที

อันรักษาศีลสัตย์กัตเวที
ย่อมเป็นที่สรรเสริญเจริญตน
ทรลักษณ์อกตัญญุตาเขา
เทพเจ้าก็จะแช่งทุกแห่งหน

ปาก

อันปากหวานก็หวานเด็ด
บอระเพ็ดไม่มากเท่าปากขม
มีคว่าคมก็ไม่มากเท่าปากคม
รสหวานขมคมไม่มากเหมือนปากคน

เหมือนฝน

อันความกรุณาปรานี
จะมีใครบังคับก็หาไม่
หลั่งลงมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ
จากฟากฟ้าสุราลัย สู่แดนดิน

นักพูดหาง่าย นักทำหายาก

อันผู้ใดใฝ่ธรรมเป็นเนืองนิตย์
จะรู้จักข่มจิตไม่ย่อหย่อน
ปฏิบัติพร้อมพรั่งดั่งครูสอน
คงไม่ต้องอาทรและร้อนใจ
อันนักปราชญ์ที่ฉลาดสอนผู้อื่น
มีดาษดื่นเหลือจักนับรับไม่ไหว
แต่นักทำที่ช่วยตนให้พ้นภัย
หาเท่าใดมิใคร่พบประสพเอย

รัก

รักควรค่าสำหรับผู้รู้จักสงวน
รักอบอวลสำหรับผู้รู้จักถนอม
รักยืนขาวสำหรับผู้รู้จักออม
และรักพร้อมสำหรับผู้รู้จักรัก

บ่วงกรรม

อันบ่วงกรรมทำไว้ในปางหลัง
เป็นพืชยังปางนี้ให้มีผล
หว่านพืชดีผลดีมีแก่ตน
หว่านพืชชั่วกลั้วผลที่ค่นแค้น
อันความจริงข้อนี้มีมาแล้ว
ไม่คลาดแคล้วเป็นอื่นทุกหมื่นแสน
จะเปลี่ยนชั่วให้ดีมีมาแทน
ถึงแม้แมนแม่นไม่เปลี่ยนได้เอย

สิ่งสูญ สิ่งเหลือ

ตัวตาย กายดับ ลับสูญ
ปฏิกูล เป็นเหยื่อ หมู่หนอน
มีแต่ จนสิ้น ดินดอน
สะท้อน แต่ชั่ว กับดี
เหลือไว้ให้อยู่ปรากฏ
นอกนั้นพลันหมดเสื่อมศรี
สังขารไม่เที่ยงเยี่ยงนี้
ความดีทำไว้สบายเอย

โลกนี้คือละคร

ทั้งโลกเปรียบเหมือนโรงละครใหญ่
ชายหญิงไซร้เปรียบเหมือนตัวละครนั้น
ต่างมียามเข้าออกอยู่เหมือนกัน
คนหนึ่งนั้นย่อมแล่นตัวนานา

คำปราชญ์

ควรเชื่อคำปราชญ์ทางศาสนา
ท่านเทศน์ว่าไม่มีใครได้ข่มเห่ง
กรรมของตนผลกรรมทำไว้เอง
เอาตาเต็งคือปัญญาเป็นตราชู

อย่า

อย่าคิดเทียมเจ้า อย่าเฝ้ากวนกัน
อย่าหันทางผิด อย่าคิดทางบาป
อย่าหยาบทางงาน อย่าคร้านทางถึง
อย่าคิดทางเกียจ อย่าเบียดเบียนกัน
อย่าขัดอวดรู้ อย่าสู้คนบ้า

อย่าว่าคนเมา อย่าเอาของสงฆ์
อย่าหลงคนคด อย่าปดคนรัก
อย่าซักคนเซ่อ อย่าเห่อดวดหาญ
อย่าเล่าเรื่องเท็จ อย่าเข็ดขามครู
อย่าหลู่อาจารย์ อย่าพลาญทรัพย์สิน
อย่ากินก่อนพระ อย่าละความเพียร
อย่าเรียนการพนัน อย่าดันทางผิด
อย่ากินของร้อน อย่านอนขี้เซา
อย่าเย้าคนดุ อย่ายุคนบ้า
อย่าว่าคนบวช อย่าอวดสมบัติ
อย่าผลัดวันตาย อย่าหมายความชอบ
อย่าสรรเสกกล่าว อย่าป่วยเหตุร้าย
อย่าป้ายความผิด อย่าคิดชอบลัก
อย่าจิตมักง่าย อย่าหมายล่วงหน้า
อย่าค้าทางไกล อย่าไว้ใจทาง
อย่าวางใจคน จะจนใจเอง

ใกล้-ไกล

เมื่ออยู่ใกล้กลัวพลั้งพลาดหวาดผวา
ครั้นแรมราก็พรึงพรั่นยิ่งหวั่นไหว
ความคิดถึงคงเป็นเหมือนเช่นไฟ
ใกล้หรือไกลก็ร้อนหนาวได้เท่ากัน

อย่าข้าม

อันไม้ล้มอย่าข้ามคูกาลก่อน
คนล้มนอนอย่าจรข้ามตามใจหวัง
เขาไม่ซวยเขาคงรวยสักครั้ง
จงระวังอย่าข้ามเขาไม่เข้ายา
เหมือนกวางเห็นเสือผอมหอบฮัก ๆ
ไม่รู้จักจึงข้ามโถมขวิดถลา
เมื่อเสือตามล้มคร่ำคะม่ำมา
โอจึงรู้ว่าโอ้เสือนี้เหลือแรง

ความไม่จีรั้งยั่งยืน

อันยศศักดิ์ชื่อเสียงเพียงความฝัน
และรูปโฉมโนมพรรณ์ฉันปุบผา
แม้ชีวิตคิดหมายเหมือนสายฟ้า
อนิจจาใดมีจีรังกาล
เราเจ็บตายว่ายเวียนเพียรเกิดแก่
จักหาแน่นอนที่ไหนในสังขาร
คือริ้วโรคาพาธพยาธิราน
ลิ้นลมปราณแล้วก็หมดรสโลกีย์

มุมมองชีวิต

มองชีวิตคิดแง่ดีก็มีรัก
รักจะชักติดชีวิตเป็นนิจสิน
มองชีวิตคิดแง่ร้ายหมายมลทิน
ชังจะฉินเชือดชีวิตเป็นพิษยา
มองเลยเฉยเฉาเขลาชีวิต
เขลาจะปิดคลุมชีพให้ฉิบหาย

มองทุกแง่แลทุกปมไม่งมงาย
จะคลี่คลายครอบชีวิตเป็นนิจเอย

ตายดี

เกิดมาแล้วก็ตายแค่ครั้งเดียว
ถ้าตายครั้งเดียวก็ขอแก้ตัวอีกไม่ได้
ฉะนั้นถ้าจะตายก็ควรตายดี
คือรีบทำความดีไว้แต่ยังไม่ตาย
เมื่อมีดีแล้วถึงตายก็ชื่อว่าตายดี

นิพนธ์ต่างเรื่อง

รูปทรามงามจิต

อันขนุนหนามหนาไม่น่ากิน
แต่รสกลิ่นภายในชอบใจคน
อันรูปชั่วใจดีเจ้าพี่เอ๋ย
อย่าเลือกเลยสุดแท้แต่กุศล
แม้นรูปดีแต่ใจชั่วตัวซุกซน
จะเป็นผลคบยากลำบากใจ

ลมปาก

คำสรรเสริญเยินยกว่าดกดาด
เหมือนถูกพาดด้วยไม้ให้สลาย
มัวหลงลมก็เหมือนผลหล่นละลาย
ต้องฉิบหายสาระยำด้วยคำคน

คนแบบนี้

คนชอบกิน อย่าพูดยุ
คนเมาดุ อย่าพูดชั่ว
คนขลาดกลัว อย่าหลอกหลอน
คนตะคอก อย่าข่มขู่
คนมองดู อย่ากั้นบัง
คนเกลียดชัง อย่าเข้าใกล้
คนเป็นใบ้ อย่าชวนพูด
คนชอบพูด อย่าได้บอก
คนหัวหงอก อย่าพูดหลัง
คนเพียงพอ อย่าเพิ่มเติม
คนพูดเสริม อย่าพูดต่อ

คนชอบล้อ อย่าขึ้งโกรธ
คนใจโฉด อย่าร่วมคน
คนเคารพ อย่าเมินเฉย
คนพูดเปรย อย่าหลงเชื่อ
คนช่วยเหลือ อย่าดูดาย
คนมักได้ อย่าอวดของ
คนจองหอง อย่างอนยิบ
คนชอบพอ อย่าขัดใจ
คนอยู่ไกล อย่าไหว้วาน

ชาติชาย

เกิดเป็นชายช้างงาอย่าวิตก
ย่อมจะชกรบสู่กับผู้หญิง
ถ้ารวยทรัพย์มีวิชาอย่าประวิง
เรื่องผู้หญิงไม่ต้องคิดติดเราเอง

เตือนตน

เกิดเป็นคน จะสอนคน สอนตนก่อน
เมื่อถูกสอน อย่าทำค้อน คำสอนเขา
จะติดน หรือคนติ จงติเรา
จะโกรธเขา หรือเขาโกรธ ดูโทษตน

คนโลภ

อันหัวใจ คนโลภ นี้เหลือรู้
ทำให้ตัว ชั่วอยู่ ไม่รู้หาย
ฉ้อตระบัด เฟื้องสลึง จนถึงตาย
เอาติดกาย ไปได้ เมื่อไรกัน

คู่กัน

อันหญิงชายย่อมหมายเป็นคู่ชื่น
ภิรมย์รื่นร่วมจิตพิศมัย
ตาประสบตารักสมัครไซร้
ใจกับใจต่อติดสนิทกัน

ฟังหูไว้หู

อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก
ไปมาผลักบ่อยเข้าเสายังไหว
หูหนึ่งฟังหูหนึ่งยั้งชั่งใจไว้
เชื่อใจเราดีกว่าอย่าเชื่อยุ

ครองตน

วิทยาเปรียบด้วยเบาะ
สุจริตคือเกราะกำบังไว้
ปัญญาคืออาวุธยุทธวิชัย
สติไซร้คุมพลยุทธนา

อย่าประมาท

เหวลึก อย่านึกว่า เหวตื้น
ปากเหวลื่น อย่าคะนอง ไปลองผัก
ตกเหวหิน ปีนป่าย ได้ยากนัก
ตกเหวรัก เหลือทน ไปจนตาย

อวด

อวดเก่งเป็นสมบัติของคนขี้ขลาด
อวดฉลาดเป็นสมบัติของคนโง่
อวดโก้เป็นสมบัติของคนจน
อวดมรรคผลเป็นสมบัติของคนพาล
อวดปฏิภาณเป็นสมบัติของคนเลว

อกุสลมูล

โอ้โลโภโทโสโมโหนี้
เป็นราคีของใจอันใหญ่หลวง
เป็นมูลรากราดินสิ้นทั้งปวง
คอยเหนี่ยวหน่วงให้นุงยุ่งหัวใจ

แม่ศรีเรือน

เอาใจผัว ผัวจะรัก เจ้านักหนา
หมั่นนำพา การเรือน อย่าเชือนเฉย
แม้นผัวทุกข์ ขุกไข้ ไม่เสบย
อย่าวางเฉย ลามลวน รบกวนใจ

จงแย้มสรวล ชวนปลอบ ให้ชื่นใจ
เห็นรื่นเริง หายา จึงปราศรัย
ค่อยถนอม กล่อมเกลี้ยง เลี้ยงฤทัย
แม้นสิ่งใด เขาไม่ชื่น อย่าขืนทำ

หนักแน่น

อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก
ใครมาผลักบ่อยเข้าเล่ายังไหว
หญิงเรียกแม่ชายเรียกพ่อยอไว้ใช้
มักชอบใจวาจาพาจำเริญ
ถึงรู้จริงนิ่งไว้อย่าไขรู้
เต็มทีครู่เดียวเท่านั้นเขาสรรเสริญ
ไม่ควรก้ำเกินหน้าก็อย่าเกิน
อย่าเพลิดเพลินคนชังนักคนรักน้อย

กรรมสะสม

อย่าดูหมิ่น บาปกรรม จำนวนน้อย
จะไม่ต้อย ตามต้อง สนองผล

แม้ตุ่มน้ำ เปิดง่าย รับสายชล
ยังเต็มล้น อุทก ที่ตกลง
อันคนโง่ สั่งคม บ่มบุญน้อย
ทีละน้อย ทำไป ดวงใจหลง
ย่อมเต็มด้วย บาปนั้น เป็นมั่นคง
บาปย่อมส่ง สู่นรก ตกต่ำพลัน

ทุกข์

อันสังขารสัตว์นี้ไม่มีสุข
เพราะเป็นทุกข์เต็มเข็ญในเบญจขันธ์
ไม่เที่ยงแท้ต่อเราทั่วหน้ากัน
หมดทั้งนั้นล้วนวิบัติอนัตตา
ถึงใครจะเขียวยารักษาไว้
ก็คงไม่สมมาดปรารถนา
รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสอุบัติมา
ล้วนชักพาให้ทะยานการโลกีย์

เครื่องคุ้มภัย

อันว่าผู้มั่นใน ทางธรรม์
เหมือนมีเครื่องคุ้มกัน กายาอุ่น
เพราะธรรมานิสงส์ คงค้ำจุน
บำรุงบุญบำราบ บาปมลาย

ทุกข์แท้

ยังไม่เคยฟังใครที่ไหนหนา
ว่าเกิดมาเป็นสุขสนุกสนาน
มีแต่บ่นเรื่องทุกข์ไม่สุขสราญ
ทั้งชาวบ้านชาววัดขัดกันไป

ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน

ยามชะตาอาภัพอับชีวิต
โอญาติมิตรเมินหมดแสนอดสู
เคยเคารพรักใครเพิ่งได้รู้
ว่าเขาดูหมิ่นเราเข้าตาจน
ใช้ไม้ล้มข่มข้ามหยามกันง่าย

ลูกผู้ชายชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน
ต้องมานะกอบกู้เชิดชูตน
เกิดเป็นคนเจ็บแล้วจำเป็นตำรา

แขกไปใครมา

ยามเมื่อมีแขกไปใครมาหา
จงพูดจาระอำคำอ่อนหวาน
อันหวานอื่นถึงจะล้ำเพียงน้ำตาล
ไหนจะหวานเหมือนถ้อยวาทีดี

ทรัพย์ที่สูญเปล่า

ทรัพย์ของ ผู้มั่งมี ตระหนี่เหนียว
ดังน้ำเชี่ยว ในสมุทร สุดขัดสน
ไม่เป็นที่ พึ่งพา ประชาชน
ถึงมากล้น ก็มากเปล่า ไม่เข้ากร

กรรม

ทำกรรมใดแล้วใจไม่เดือดร้อน
จะนั่งนอนชื่นใจได้สุขสันต์
อวยผลให้ใจเย็นเป็นนิรันดร์
จงรู้ทันว่านั่นกรรมทำไว้ดี
ทำกรรมใดแล้วร้อนใจในภายหลัง
บางครั้งหลั่งน้ำตาพาโศกเศร้า
ประสบทุกข์โชคร้ายร้ายไม่เบา
จงรู้เท่าว่านั่นกรรมทำไม่ดี

หนีให้ไกล

ท่านรักดีจงหนีซึ่งความชั่ว
อย่าหลวมตัวเข้าใกล้ในตัณหา
หนีออกไปให้ไกลจนลิบตา
สติปัญญามีไว้ไตร่ตริตรอง

เพียรพยายาม

อันภูเขาหิมาลัยสูงไกลสุด
ฝูงมนุษย์ยังปีนป่ายไต่จนถึง
ทางลำบากยากยิ่งใดไม่คำนึง
ประสงค์ซึ่งยอดเขาเพื่อเอาชัย

อยู่ที่ใจ

ทุกข์-สุข อยู่ที่ใจ มิใช่หรือ
ถ้าใจถือ ก็เป็นทุกข์ ไม่สุขใส
ถ้าไม่ถือ ก็เป็นสุข ไม่ทุกข์ใจ
เราอยากได้ ความทุกข์ หรือสุขนา

สุตมยปัญญา

รู้จักฟังถี่ถ้วนไม่ด่วนหนี
ฟังด้วยดีเหตุผลค้นให้ทั่ว
ก็ย่อมได้ปัญญาเข้าหาตัว
เคยเขลามัวก็ต้องหายสลายไป

ใจเขาใจเรา

ต่างคนต่างรักใคร่ มุ่งหวังให้สุขทั่วกัน
มิเลือกเพศผิวพรรณ ทั้งชาติชั้นวรรณะใด
มวลสัตว์ทุกรูปนาม ประสงค์ความสุขทั่วไป
ทุกข์โศกและโรคภัย ไม่มีใครต้องการมัน
นึกถึงใจเราเขา มิควรมาเบียดเบียนกัน
รักใครไม่เดียดฉันท์ ดุจเผ่าพันธุ์พวกห้องตน

อยู่ที่ทำ

ถ้าทำดีดีสนองให้ครองสุข
หากทำชั่วชั่วนำทุกข์มาเสมอ
ผิอยากสุขพ้นทุกข์อย่าเผอเรอ
หรือซมเซ่อกรรมชั่วใส่ตัวเอง

รักตน

ถ้ารู้ว่าตนนี้เป็นที่รัก
พึงพิทักษ์ให้ดีไม่ผลีผลาม
ปฏิบัติตนได้ทั้งไตรยาม
แม้อย่างต่ำยามหนึ่งก็พึงใจ

รวยธรรมะ

ถึงรูปสวยรวยทรัพย์นับหมื่นแสน
แต่ขาดแคลนประทีปธรรมนำดวงจิต
โลภ โกรธ หลง บังใจ ให้มืดมิด
เหมือนสถิตอยู่ในทุกข์คุกตะราง

สุขใจ

จงเมตตาปรานีอารีเขา
ใจของเราก็ต้องเห็นเป็นกุศล
อย่าให้เขาต้องตอบสนองตน
บุญส่งผลความดีอยู่ที่ใจ

ใช้ธรรม

ความสันโดษมักน้อยค่อยศึกษา
ใช้ให้เป็นเย็นอุราไม่รอนราญ
อิทธิบาทใครมีสี่ประการ
ทำการงานอาจสมอารมณ์ปอง
กตัญญูกตเวทิตธรรม
เป็นนางค้ำให้สมบูรณ์พูลสนอง
ถ้าเดิมทำพูดคิดผิดทำนอง
ควรประคองกลับตัวความชั่ววาง

อสรพิษ

ตัวความโลภ นั้นเป็น เช่นงูเห่า
หากจับจิต ใครแล้ว เกิดอยากได้
ส่วนหาเหยื่อ ไม่เคยเบื่อ ในอะไร
แม้ได้ไว้ สักนิด คิดยินดี

โทษเขา โทษเรา

พูดไปเขาไม่รู้กลับขู่เขา
จักโง่เง่างมเงอะเซอะหนักหนา
ตัวของตัวทำไมไม่โกรธา
ว่าพูดจาให้เขาไม่เข้าใจ

อย่าประมาท

เป็นคนอย่าทำตน ให้เกินคนจนลืมอาย
น้อยใหญ่ก็ใจกาย กำเนิดคนแล้วกลกัน
ยามรวยอย่าเหลิงฤทธิ์ ถ้าพลาดผิดจักแย่ยัน
ยามยากสู้บากบั่น แม้นมิม้วยคงรวยเอย
มังกรแก้ว

จากกันด้วยดี

ดาวเดือนออกเกลื่อนฟ้า เมื่อแรมรายังดูเพลิน
บุคคลทุกคนเชิญ ชำนะชั่วด้วยตัวดี
ไม้อ่อนบ่หอนหัก จากทั้งรักบ่เสียศรี
วันหลังก็ยังมี ยอมประจักษ์ได้ทักทาย

ใช้โชคช่วย

งานทั้งหลายนายใช้ไม่เคยขัด
ปฏิบัติบั่นบากยากก็ต้าน
มีมานะอดทนผจญงาน
ไม่เกียจคร้านบ่ายเบี่ยงหลบเลี่ยงทน
ก็ถ้าฉันเกียจคร้านงานทั้งผอง
เรื่องก็ต้องอัตคัดกลับขัดสน
โชคหรือจะช่วยให้ไม่ต้องจน
เราทุกคนช่วยตัวไซร้ใช่โชคเอย

ถูกคน

ความหวังดีในคนดีพอมีหวัง
คนดียังรับหวังดีไม่หนีหาย
เขาจดจำข้อหวังดีมิมีวาย
เพราะหวังมายกกลับตนเป็นคนดี
ส่วนหวังดีในคนร้ายไม่ได้เรื่อง

เขากลับโกรธเกลียดทั้งเสียดสี
เปรียบชาวนากับงูเห่าไม่เข้าที
มีวันนี้ก็วันหน้าฆ่าเราเอย

แค่คำคน

ถึงพระพุทธองค์ทรงพิสุทธิ์
ยอดบุรุษล้ำเลิศประเสริฐศรี
สละละกิเลสมารการโลกีย์
ก็ยังมีคนนินทาว่าเหมือนกัน

กล่าวใยคนธรรมดาสามัญสัตว์
จะทานทัดการนินทาเห็นน่าขัน
ฉะนั้นควรทำใจให้ผูกพัน
นินทากันไม่ฟังหมดกังวล

ความเพียร

ความเพียรพากบากบั่นขยันมาก
ทนทุกข์ยากใหญ่น้อยไม่ถอยหนี
มุ่งประกอบกิจน้อยใหญ่ได้ทวี

ให้หน้าที่สิ้นเสร็จสำเร็จไป
ความเพียรนี้ดีล้ำอำนวยผล
ให้ปวงชนบากบั่นไม่หวั่นไหว
ให้ก้าวล่วงทุกข์ยากลำบากใจ
ประสพชัยสัมฤทธิ์ในกิจการ
ความเพียรนี้ดีวิเศษเป็นเหตุให้
เจริญใหญ่ก้าวหน้ามหาศาล
ให้ได้ทรัพย์รับยศปรากฏนาน
ให้สำราญเยี่ยมยอดตลอดไป

พิษสงรัก

ความรักชักชวนให้ลีลา
แม้บิดรมาดายังทิ้งได้
เป็นวิสัยของหญิงย่อมสืบไป
เพราะดวงใจยอดรู้คู่ชีวา

เชื่อมถึงกัน

ความรอบคอบประกอบกิจคิดตลอด
นี่เป็นยอดความดีที่เขาสอน
มิตรจิตมิตรใจในนิวรณ์
ใครเลยห่อนจะไม่ชอบในเชิงดี
เขากล่าวว่าไฟฟ้าในมนุษย์
กระแสสุดแผ่ไปในวิถี
ถึงกันได้นัยว่าทุกคนมี
กระแสดีดีกลับมารับกัน

ฟังให้จำ ทำให้จริง

สิบปากว่าก็ไม่เท่ากับเราเห็น
รู้ชัดเจนกว่าฟังมากหนักหนา
ถ้าใช้หัตถ์สัมผัสตามตำรา
ว่าดีกว่า ใช้ตาเพียงแต่ดู
ฉะนั้นเรียนสิ่งใดให้แจ้งชัด
ต้องฝึกหัดทำจริงอย่านิ่งอยู่
เพียงแต่ฟังคำสอนตามคุณครู
จึงเป็นผู้ไม่เปรื่องเรื่องวิชา

สุดดี

อันมนุษย์ สุดดีมีธรรมะ
หมายคำพระกตัญญูรู้คุณท่าน
มุ่งหวังตอบชอบจิตในกิจการ
ไม่เกียจคร้านกอปรเกื้อทุกเมื่อเทอญ

คน กับ โทสะ

คนร้าย พ่นพิษโทสะออกทางกาย
คนพาล พ่นพิษโทสะออกทางวาจา
คนเขลา เก็บพิษโทสะไว้ในใจ
คนฉลาด ดับพิษโทสะได้ด้วยเหตุผล
พระอริบุคคล ฆ่าเหตุโทสะได้ด้วยปัญญา
คนบ้า เท่านั้นที่ไม่รู้จักความโกรธ

ธรรมดาของโลก

ครั้นยามรวย เพื่อนญาติ มารุมมาตุ้ม
เหมือนที่ลุ่ม หล่อหลั่ง ขังน้ำฝน

ยามคับแค้น เอือมระอา ไม่มายล
พาลชน รักชัง ไม่ยั่งยืน

ใจคน

แต่ใจคน มักจะรน ไปหาผิด
ครั้นได้คิด จิตตรอม ออกผอมเหลือง
ต้องเดือดดิ้น กินน้ำตา อยู่นองเนือง
สุดจะเปลื้อง ราคิน เหมือนฟักแฟง

ใจคน

ไม้ผลดก พรั่งพร้อม อ่อนน้อมกิ่ง
คนรู้จริง เฉลียวฉลาด องอาจอ่อน
คนโง่คือ ไม้แห้ง ง่องแง่งคลอน
ไม่โอนอ่อน โน้มก้หัก เหมือนฟักแฟง

อุเบกขา

คนไม่ฟังอย่าสอน บอนอย่าบอก
น้ำนิดๆ ยังกระฉอกออกจากไห
ชั่วและดีหมอดูอยู่ที่ใจ
ใกล้หรือไกลหมอดูอยู่ที่ตา
คนที่เกลียดชังเราเท่าผืนเสื่อ
ที่รักเราน้อยเหลือเท่าผืนหนัง
สิ่งที่ทำดำที่พ้องต้องระวัง
ดูหน้าหลังให้รอบจึงกอบการ

จะค้าขาย

แต่โบราณท่านว่าจะค้าขาย
อย่ามักง่ายเงินก็รองทองก็ฝน
เกิดเป็นคนอย่าได้ไว้ใจคน
ค่อยผ่อนปรนปรองดองให้ต้องความ

บางพูด

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์

มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต
แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร
จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา
ถึงบางพูดพูดมากคนปากบด
มีแต่ปดเป็นอันมากเข้าถากถาง
ที่พูดน้อยค่อยประดินลิ้นลูกคาง
เหมือนหญิงช่างฉอเลาะประเหลาะชาย

ดี

คนจะดีเพราะมีอยู่ด้วย
ดีไม่ช่วยคนจะดีได้ที่ไหน
ดีกับคนจำต้องทนปนกันไป
ดีแต่ตนงานไม่ใช้ก็ชวดดี
เอาดีใช้ก็คล้ายๆเอาคือวด
ดีจะชวดก็เพราะใช้ไปป้ายสี
ไม่มีดีมีแต่อวดก็ชวดดี
แม้นดีมีอวดใช้ก็ได้เอย

ความผิดพลาด

ความผิดพลาดเป็นของมนุษย์
แต่การให้อภัยเป็นของเทวดา
ความผิดพลาดเป็นของมนุษย์
แต่มนุษย์ที่ดีต้องกลับตัว
ความผิดพลาดเป็นของมนุษย์
แต่มนุษย์ที่ดีต้องไม่พลาดอีก

ไม้ดี เพราะดินดี

พฤกษาดี	ดีดิน	ถิ่นอาศัย
ย่อมผลิใบ	ให้ดอก	ออกผลหนา
ผู้อาศัย	คนดี	มีปรีชา
จึงวัฒนา	ยิ่งใหญ่	เหมือนไม้ดี

พูดเกินรู้

คนที่พูดเกินรู้มักจะเสียรู้กับคนที่รู้เกินพูด
จงให้ความคิดครอบงำคำพูด
จงอย่าให้คำพูดครอบงำความคิด
พูดมากเป็นลักษณะของคนขี้อวด

ความจริง

ความจริงต้องไม่ขัดกัน
ความจริงต้องพิสูจน์ได้ว่าเหมือนกัน
ความจริงต้องเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งโดยสมบูรณ์
ความจริงต้องมีเหตุผลเพียงพอ
มันสมอง

แข่งแย่งชน

ความคิดหลงส่งจิตคิดประมาท
ทำให้ขาดสติมิสงสัย
ก่อกิเลสเหตุตัณหาชักพาไป
ความอยากได้สิ่งต่างๆ ย่างเข้ามา
เพราะพลโลกทั้งมวลล้วนอยากได้
จึงต้องไวใช้แข่งแย่งขึ้นหน้า
คนวิ่งเร็วเลยชนคนวิ่งช้า
เป็นอันว่ารับภัยไปด้วยกัน

ถ่อมตน ชูราศี

ความถ่อมกายเป็นสง่าชูราศี
ส่งความดีสูงเลิศเด่นเฉิดฉาย
เหมือนเรือนทองรองเพชรให้รุ้งพราย
จะซื้อขายค่าล้ำเพชรน้ำงาม

สุนทรภาษิต

คนชั่วได้มิตรดี

คนชั่วช้าโหดร้ายแม้นได้มิตร
เป็นบัณฑิตผู้สงบหมั่นคบหา
ท่านชี้โทษทุจริตผิดนานา
ให้รู้ว่าบุญบาปได้ทราบดี

ช่วยแนะนำแนวทางฝ่ายข้างชอบ
การประกอบศีลธรรมจำเริญศรี
ชั่วระงับกลับตนเป็นคนดี
เพราะเหตุมีบัณฑิตเป็นมิตรตน

ธรรมจักษุ

ผู้เห็นโลก

หมู่นกจ้อง มองเท่าไหร่ ไม่เห็นฟ้า
ถึงฝูงปลา ก็ไม่เห็น น้ำเย็นใส
ใส้เดือนมอง ไม่เห็นดิน ที่กินไป
หนอนก็ไม่ มองเห็นคูถ ที่ดูดกิน
คนทั่วไป ก็ไม่ มองเห็นโลก
ต้องทุกข์โศก หงุดหงิด เป็นนิจสิน
ส่วนชาวพุทธ ประยุกต์ธรรม ตามระบิล
เห็นหมดสิ้น ทุกสิ่ง ตามจริงเอย

เกิดเป็นชาย

เกิดเป็นชาย ให้หาญ ชำนาญทั่ว
เอาใจตัว ตรวจตรับ บังคับสอน
เป็นผู้น้อย ค่อยก้ม ประนมกร
เหนื่อยไปก่อน จะสบาย เมื่อปลายมือ

ชั่วดีอยู่ที่ทำ

คนควรขวนขวายในทางดี พึงห้ามจิตเสียจากความชั่ว
เพราะเมื่อคนทำชั่วอยู่ ใจจะยินดีไปเสียในกรรมชั่ว

พุทธภาษิต.

อย่าประมาท

อย่าปล่อยให้ วันเวลา คร่าชีวิต
โดยไม่คิด ทำสิ่งใด ให้เพิ่มพูน
สร้างความดี ทวีไว้ ใฝ่ต่อเติม
ชั่วอย่าเสริม สร้างเลย เสวยกรรม
ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน นั้นอย่าพลาด
พระจอมปราชญ์ ทรงเตือนไว้ ใจดื่มด่ำ
เป็นปัจฉิม โอวาท ประกาศธรรม
ให้สาวก จดจำ ก่อนนิพพาน

ผูกไว้ด้วยไมตรี

ผูกสนิท ชิดเชื้อ นี้เหลือยาก
ถึงเหล็กหลาก รัดไว้ ก็ไม่มั่น

ผูกด้วยมนต์ เป่าเสก ลงเลขยันต์
คงไม่มั่น เหมือนผูกไว้ ด้วยไมตรี

ภู่.

ไม่คู่ควร

วาสนา ไม่คู่ควร อย่าชวนชื่น
เห็นน้ำตื้น อย่าชักใบ เรือไปหา
รู้ว่าจน จงเจียมตน อย่าเจรจา
บุญโรยรา สิริร้าง ห่างไกลเอย

กำลัง

กำลังคือรูป
กำลังคือสมบัติ
กำลังคือหมู่ญาติ
กำลังคือบุตร
กำลังคือมารยา

อย่าหาเหาใส่หัว

เขาทำดีทำชั่วตัวของเขา
อย่าหาเหาใส่หัวของตัวหนา
มันจะยุ่งนุงชงหนักอุรา
ตามยถากรรมเขาเราสบาย

ผู้ให้ ได้สุข

อันเมธีศรีปราชญ์ฉลาดลุก
เป็นผู้ให้ความสุขเกษมศรี
ย่อมได้รับทำนุกสุขทวี
ทุกข์ไม่มีเพราะรู้ให้ใจเป็นธรรม

สูงศักดิ์ รักษาให้ดี

คนสูงศักดิ์ สูงมี ควรพิทักษ์
มีศรีศักดิ์ ดีประจักษ์ ควรรักษา
เพราะดียาก หาได้ ในโลกา
แต่ชั่วนา ง่ายเหลือ ทุกเมื่อเอย

ยามรัก ยามร้าง

เขาย่อมเปรียบเทียบความว่ายามรัก
ถึงน้ำผักต้มขมชมว่าหวาน
ครั้นจืดจางห่างเหินไปเนิ่นนาน
ถึงน้ำตาลก็ว่าเปรี้ยวไม่เหลียวแล

สะสมบุญ

อันบุญกรรมทำไว้ในโลกนี้
ผลย่อมมีแก่สัตว์เช่นฉัตรฉาน
เป็นที่พึ่งในโลกหน้าสุขาบาล
แม้วิญญาณย่อยยับกลับพึ่งบุญ

อย่าดูหมิ่น บุญกรรม จำนวนน้อย
จะไม่ด้อย ตามต้อง สนองผล
แม้ตุ่มน้ำ เปิดหงาย รับสายชล
ย่อมเต็มล้น อุทก ที่ตกลง
อันนักปราชญ์ สั่งสม บ่มบุญบ่อย
ทีละน้อย ทำไม ไม่ไหลลง

ย่อมเต็มด้วย บุญนั้น เป็นมั่นคง
บุญย่อมส่ง ตกสถาน วิมานทอง

สะสมบาป

อย่าดูหมิ่น บาปกรรม จำนวนน้อย
จะไม่ด้อย ตามต้อง สนองผล
แม้ตุ่มน้ำ เปิดหงาย รับสายชล
ย่อมเต็มล้น อุทก ที่ตกลง
อันคนโง่ สั่งสม บ่มบาปบ่อย
ทีละน้อย ทำไป ด้วยใจหลง
ย่อมเต็มด้วย บาปนั้น เป็นมั่นคง
บาปย่อมส่ง สู่นรก ตกต่ำพลัน

สมบัติหญิง

เกิดเป็นหญิงก็ให้เห็นว่าเป็นหญิง
อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย
เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ
ใครเขาไม่สรรเสริญเมินอารมณ์

วิบัติหญิง

เกิดเป็นหญิงนิ่งไว้ไม่หาคู่ ดูผิดอยู่พร่องไปในหน้าที่
ผู้หญิงอยู่คนเดียวเปลี่ยวเอกี ก็มีแต่คนติฉินและนินทา

นอกงามทรามใน

ข้างนอกงามทรามในใช้ไม่ได้
เหมือนนกยางนอกใสบอกว่าสวย
อันนกแร้งนอกทรามไม่สำรวย
แต่ในสวย ใจบุญการุณย์ดี

ผลกรรม

เกิดเป็นผู้มีอายุสั้น เพราะผลาญชีพเขา
เป็นผู้มีโรคมาก เพราะเบียดเบียนเขา
โภคสมบัติพินาศ เพราะขโมยเขา
เป็นผู้มีศัตรู เพราะประพฤติผิดเมียเขา

สงวนวงศ์

เกิดเป็นคนสงวนวงศ์ให้จงหนัก
ถนอมรักษาตัวเหมือนหัวแหวน
อย่าบ่นปัดให้เขาหลู่มาดูแคลน
ถึงยากแค้นจงรักนวลสงวนกาย

แรงบุญ แรงบาป

ถ้าบุญแรงแบ่งบาปให้สาบสูญ
บุญก็พูลเพิ่มให้ดังใจประสงค์
ข้างบาปแรงแบ่งให้ปลดปลง
บาปก็คงวิ่งเข้าเป็นเจ้างาน

รักดี อย่าหนีปราชญ์

คนโง่เขลามาหน้าเข้าหาปราชญ์
ผู้ฉลาดแหลมหลักนักศึกษา
ขอเล่าเรียนสรรพกิจวิทยา
ท่านเมตตาสอนสั่งโดยหวังดี
หมั่นพากเพียรเรียนร่ำกำจัดเขลา

ให้บางเบาโง่หายกระจายหนี
กลับฉลาดปราชญ์เปรื่องเรืองทวี
เพราะคลุกคลีกับผู้รู้วิชา

ผลบุญ

อันกุศลผลบุญยอมทำนุก
ย่อมนำสุขมาให้หลายสถาน
ชีวิตดับลับขันธ์หันตามกาล
บุญบันดาลสุขมาเข้าหาเรา

พึ่งความดี

พึ่งคนอื่นชื่นใจเป็นบางครั้ง
ไม่เหมือนดังพึ่งตนผลทวีตน
พึ่งเขาได้ก็เพราะเราทำความดี
ตนเป็นศรีของตนผลจึงตาม

ค่าที่เพียร

แม้ผู้ใดใครทั้งปวงจะถ่วงทุกข์
จะพบสุขแสนประเสริฐอันเลิศล้ำ
เพราะความเพียรดอกหนาพาพ้นกรรม
จึงพบธรรมสัมมาค่าที่เพียร

ดูละคร ย้อนดูตน

ดูละคร โขนหนัง จงยังจิต
เราจงคิด ย้อมดูตน เช่นโขนหนัง
ทุกข์บ้าง สุขบ้าง มาประดัง
ไม่กี่ครั้ง ก็ลาลับ ดับเข้าโลง

แก่นพุทธพจน์

ไม่ทำบาป ทั้งปวง ไม่ล่วงศีล
ทำแต่ดี เป็นอาจิณ ทั่วดินฟ้า
และทำจิต ใสสุก ทุกเวลา
นี้วาจา พุทธองค์ ทรงตรัสเอย

น้ำใจบัณฑิตพาล

บัณฑิตมี อัชฌาสัย น้ำใจเอื้อ
มีใครเกื้อ กิจไหน เท่าใบหญ้า
ย่อมรู้สึก พระคุณ เป็นบุญมา
กล่าววาจา ชื่นชอบ ขอขอบคุณ
ส่วนพาลมี อัชฌาสัย น้ำใจต่ำ
จิตใจดำ ไม่เอื้อ ไร้เกื้อหนุน
ใครละชีพ ช่วยเหลือ เจ้าเจอจุน
เขายิ่งวุ่น ขุ่นใจ เป็นไพรี

คู่กันมา

แมลงภู่เป็นคู่ของบุปผา
โบราณว่าเป็นจริงทุกสิ่งสม
หญิงกับชายก็เป็นคู่ชูอารมณ์
ชั่วปฐมกัปป์กัลป์พุทธันดร

รักกันไว้ดีกว่า

ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า
น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอัชฌาสัย
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ
รักกันไว้ดีกว่าชังระวังการณ์

ดูหน้ากันก่อนนอน

อย่าดูหมิ่นบุญกรรมว่าทำน้อย
น้ำตาลย้อยหยดเท่าไรได้หนักหนา
อย่านอนเปล่าเอากระจกยกออกมา
ส่องดูหน้าเสียทีหนึ่งแล้วจึงนอน

